II

(Besluiten waarvan de publicatie niet voorwaarde is voor de toepassing)

COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 3 februari 1999

betreffende de door de Spaanse overheid aan de onderneming Hijos de Andrés Molina SA (HAMSA) toegekende staatssteun

(kennisgeving geschied onder nummer C(1999) 41)

(Slechts de tekst in de Spaanse taal is authentiek)

(Voor de EER relevante tekst)

(1999/484/EG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met name op artikel 93, lid 2,

Na de belanghebbenden overeenkomstig artikel 93, lid 2, van het Verdrag te hebben aangemaand hun opmerkingen te maken,

Overwegende hetgeen volgt:

I. PROCEDURE

(1) Bij schrijven van 1 juli 1996 heeft de permanente vertegenwoordiging van Spanje bij de Europese Unie de Commissie overeenkomstig artikel 93, lid 3, van het Verdrag in kennis gesteld van steunmaatregelen ten gunste van Hijos de Andrés Molina SA, hierna „HAMSA" genoemd. Aangezien deze steun reeds vóór de kennisgeving was toegekend, zijn de betrokken maatregelen opgenomen in het register voor niet-aangemelde steunmaatregelen.

(2) Bij brief SG (97) D/3294 van 29 april 1997 heeft de Commissie de Spaanse regering meegedeeld dat zij besloten heeft de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden ten aanzien van de steunmaatregelen ten gunste van HAMSA, die onder artikel 92, lid 1, van het Verdrag vallen en niet in aanmerking lijken te komen voor één van de afwijkingen waarin in de leden 2 en 3 van genoemd artikel voorzien is.

(3) Wat bovenvermelde procedure betreft, heeft de Commissie de Spaanse regering aangemaand haar opmerkingen mee te delen.

(4) De Commissie heeft eveneens de overige lidstaten en andere belanghebbenden door een mededeling in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* [1] aangemaand hun opmerkingen bekend te maken.

(5) Spanje heeft zijn opmerkingen geformuleerd in brieven van 4, 11 en 23 juli en van 21 augustus 1997. Uit deze brieven heeft de Commissie vernomen dat de staat nog andere steunmaatregelen ten gunste van HAMSA heeft toegepast.

(6) Belanghebbenden hebben bij brieven van 27 januari, 6 februari, 26 en 28 mei alsmede van 22 juli 1997 opmerkingen meegedeeld, die bij schrijven van 13 januari 1998 aan de Spaanse regering zijn doorgegeven. Bij brief van 16 maart 1998 heeft de Spaanse regering op deze opmerkingen van belanghebbenden gereageerd.

(7) Bij brief SG (97) D/8336 van 10 oktober 1997 heeft de Commissie de Spaanse regering van haar beslissing in kennis gesteld de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag te verruimen in verband met de steun die na de brief van de Commissie van 29 april 1997 aan HAMSA is toegekend en die onder artikel 92, lid 1, van het Verdrag valt en niet voor één van de afwijkingen waarin in de leden 2 en 3 van genoemd artikel voorzien is, in aanmerking lijkt te komen.

---

[1] PB C 196 van 26.6.1997, blz. 10.

(8) In verband met deze verruiming van de procedure heeft de Commissie de Spaanse regering aangemaand haar opmerkingen mee te delen.

(9) De Commissie heeft eveneens de overige lidstaten en andere belanghebbenden door een mededeling in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* ([1]) aangemaand hun opmerkingen bekend te maken.

(10) Spanje heeft opmerkingen meegedeeld bij brief van 19 december 1997. Bij brieven van 15 en 23 december 1997 hebben belanghebbenden opmerkingen gemaakt, die bij schrijven van 13 januari 1998 aan de Spaanse regering zijn doorgegeven. De Spaanse autoriteiten hebben daarop geantwoord en aanvullende informatie verstrekt bij brieven van 2 en 16 maart, 16 juli, 8 september en 21 oktober 1998.

II. **BESCHRIJVING VAN DE MAATREGELEN**

(11) De melding van de Spaanse autoriteiten van 1 juli 1996 heeft betrekking op de steun die aan HAMSA in de periode tussen 5 mei 1995 en juni 1996 is toegekend; volgens genoemde autoriteiten gaat het om een concrete toepassing van steunmaatregel nr. N 462/94, die de Commissie bij schrijven van 20 februari 1995 heeft goedgekeurd. Maatregel nr. N 462/94 voorziet evenwel in een regeling voor reddings- en herstructureringssteun die alleen voor KMO's geldt. De steun aan andere ondernemingen moet vooraf voor elk afzonderlijk geval bij de Commissie worden aangemeld. HAMSA kan noch wat omzet (7 612 miljoen ESP, zijnde ongeveer 46 miljoen ECU in 1994), noch wat personeelsbestand (632 werknemers per 31 december 1994) betreft als een kleine of middelgrote onderneming worden aangemerkt ([2]).

(12) In de periode van mei 1995 tot juni 1996 heeft HAMSA volgens de mededeling van de Spaanse autoriteiten de volgende soorten steun ontvangen van het Instituto de Fomento de Andalucía, hierna „IFA" genoemd, een orgaan dat afhangt van de regionale regering van Andalusië:

a) reddingssteun in de periode van mei tot en met december 1995 in de vorm van:

i) twee borgstellingen voor bedragen van, respectievelijk, 100 miljoen ESP en 50 miljoen ESP, die op 16 juni 1995 zijn goedgekeurd en respectievelijk op 16 augustus 1995 voor één jaar en op 14 september 1995 voor tien maanden zijn toegekend (premies van 1,2% niet betaald, borgstellingen nog steeds van kracht),

ii) drie leningen voor een bedrag van:

— 350 miljoen ESP, goedgekeurd op 11 juli 1995 en toegekend op 24 oktober 1995 voor een looptijd van vier jaar,

— 125 miljoen ESP, goedgekeurd op 2 oktober 1995 en toegekend op 24 oktober 1995 voor een looptijd van één jaar,

— 25 miljoen ESP, goedgekeurd op 28 september 1995 en toegekend op 27 oktober 1996 voor een looptijd van één jaar,

tegen een rente van 6% (op 9 april 1996 vervangen door de MIBOR-(„Madrid Interbank Offered Rate")-rente + 0,5%) (leningen niet terugbetaald; de leningen van 125 miljoen ESP en 350 miljoen ESP zijn gekapitaliseerd, rente niet aangerekend);

b) herstructureringssteun in de periode van januari tot en met juni 1996 in de vorm van:

i) borgstellingen, goedgekeurd op 9 april 1996, voor bedragen van 100 miljoen ESP, toegekend op 8 oktober 1996, van 75 miljoen ESP, toegekend op 20 augustus 1996, en van 25 miljoen ESP, toegekend op 11 november 1997 voor een bedrag van 21 748 150 ESP (de premies van 1,5% niet betaald, borgstellingen nog steeds van kracht),

ii) een lening van 1 739 miljoen ESP, op 10 december 1995 goedgekeurd en op 30 december 1995 toegekend voor een looptijd van één jaar tegen MIBOR-rente, vermeerderd met 0,5%, en een lening van 850 miljoen ESP, op 28 mei 1996 goedgekeurd en op 11 juli 1996 toegekend voor een looptijd van vijf jaar tegen een rente van 10,5% (leningen niet terugbetaald en gekapitaliseerd, rente niet betaald).

(13) Vóór mei 1995 had HAMSA reeds staatssteun ontvangen, die niet door de Spaanse autoriteiten is aangemeld en die bestaat uit:

a) een lening van 375 miljoen ESP met een looptijd van twee jaar tegen een rente van 10%, goedgekeurd op 25 mei 1993 en toegekend op 12 augustus 1993 (lening niet terugbetaald, rente niet betaald), een borgstelling voor een bedrag van 375 miljoen ESP, goedgekeurd op 25 mei 1993 en toegekend op 18 juni 1993 (borg aangesproken, zonder premie);

b) een lening van 550 miljoen ESP tegen een rente van 6%, goedgekeurd op 26 mei 1994 en toegekend op 28 juni 1994 (lening niet terugbetaald, rente niet betaald) en een borgstelling voor 200 miljoen ESP, goedgekeurd op 28 april 1994 en toegekend op 28 juni 1994 (borg aangesproken, premie van 1,2% niet betaald).

([1]) PB C 361 van 27.11.1997, blz. 3.

([2]) Een kleine of middelgrote onderneming (KMO) wordt omschreven als een onderneming die ten hoogste 250 werknemers heeft en waarvan de jaaromzet niet meer dan 20 miljoen ECU bedraagt (zie punt 3.2.4. van de communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun voor ondernemingen in moeilijkheden (94/C 368/05) (PB C 368 van 23.12.1994, blz. 12)).

(14) Na de kennisgeving van de Spaanse autoriteiten van 1 juli 1996 en tot de brief van de Commissie van 29 april 1997 waarin zij de Spaanse autoriteiten van haar beslissing in kennis stelt de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden, heeft HAMSA andere vormen van staatssteun ontvangen, met name:

a) een lening van 1 100 miljoen ESP met een looptijd van vier jaar tegen MIBOR-rente, vermeerderd met 0,5 %, goedgekeurd op 1 oktober 1996 en toegekend op 5 november 1996 (lening niet terugbetaald en gekapitaliseerd op 7 miljoen ESP na, rente niet betaald);

b) een lening van 700 miljoen ESP met een looptijd van vier jaar tegen MIBOR-rente, vermeerderd met 0,5 %, goedgekeurd op 3 april 1997, 400 miljoen ESP toegekend op 2 juni 1997 en 300 miljoen ESP op 31 juli 1997 (lening niet terugbetaald, nog steeds van kracht, rente niet betaald) en twee borgstellingen die op 3 april 1997 zijn goedgekeurd en voor 450 miljoen ESP op 6 februari 1998 en voor 300 miljoen ESP op 2 mei 1997 zijn toegekend (borgstellingen nog steeds van kracht, premie van 1,2 % niet betaald);

c) bovendien heeft IFA op 2 augustus 1996 via het overheidsbedrijf Sociedad para la Promoción y Reconversión de Andalucía SA, hierna „SOPREA" genoemd, schulden ter waarde van 275 951 288 ESP overgenomen, die voortvloeien uit een aan HAMSA door de financiële instelling Caixa d'Estalvis i de Pensions de Barcelona, hierna „La Caixa" genoemd, toegekende lening van 300 miljoen ESP (onmiddellijk opeisbaar en zonder rente).

(15) Na de brief van de Commissie van 29 april 1997 waarin zij de Spaanse autoriteiten van haar besluit in kennis stelt de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden, hebben diverse overheidsinstanties op de crediteurenvergadering van HAMSA van 28 mei 1997 betreffende de schulden van de onderneming op het tijdstip van de verklaring van staking van betaling van mei 1995 de volgende schulden kwijtgescholden:

a) IFA heeft 2 192 754 000 ESP kwijtgescholden van een schuld van 2 211 154 000 ESP;

b) de Junta de Andalucía (het regionale bestuur van Andalusië) heeft 69 000 000 ESP kwijtgescholden van een schuld van 87 489 000 ESP;

c) de gemeente Jaén heeft 158 799 000 ESP kwijtgescholden van een schuld van 177 199 000 ESP;

d) de belastingdienst heeft 338 589 000 ESP kwijtgescholden van een schuld van 927 876 000 ESP;

e) het Ministerie van Arbeid heeft 789 938 000 ESP van een schuld voor niet-betaling van socialezekerheidsbijdragen van 1 479 miljoen ESP kwijtgescholden.

(16) Op 28 mei 1997 heeft IFA dan ook nog een deel van de schuld die HAMSA bij hem had uit de periode van na mei 1995, namelijk 4 680 miljoen ESP, in kapitaal omgezet.

III. OPMERKINGEN VAN SPANJE NA DE INLEIDING VAN DE PROCEDURE

(17) Bij brieven van 4, 11 en 23 juli en van 21 augustus 1997 hebben de Spaanse autoriteiten hun opmerkingen meegedeeld in verband met het besluit van de Commissie om ten aanzien van de aan HAMSA toegekende steun de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden. De door Spanje verstrekte informatie wordt vermeld in de overwegingen 18 tot en met 38.

(18) HAMSA bestaat uit vijf productieafdelingen:

a) een afdeling vleesproducten (fijne vleeswaren, conserven, rookworsten, patés, gezouten ham) met een productie van 12 100 ton (tiende grootste van het land);

b) een slachtafdeling met twee slachthuizen (43e van het land) in de sector varkensslachthuizen;

c) een afdeling voor varkensproductie met vijf vestigingen (waarvan twee verpacht aan de familie Molina) met ongeveer 10 000 zeugen die per jaar 175 000 slachtbiggen voortbrengen (12 150 ton);

d) een afdeling diervoeding met twee vestigingen (één verhuurd aan de familie Molina) met een capaciteit van 100 000 ton; en

e) een kaasmakerij.

(19) Op grond van een overeenkomst die de familie Molina, aandeelhoudster van HAMSA, en IFA op 6 maart 1995 gesloten hebben, is de blote eigendom van alle aandelen van HAMSA op 5 mei 1995 voor de symbolische prijs van 1 peseta tijdelijk tot december 1997 aan IFA overgedragen op welke datum de aandelen van HAMSA automatisch weer aan de oorspronkelijke eigenaars moesten worden overgedragen. In die periode waren de verhoudingen tussen de familie Molina en IFA gespannen en gaven aanleiding tot verscheidene processen.

(20) Op 28 mei 1997 werd het kapitaal van HAMSA met 4 680 miljoen ESP verhoogd door een deel van de schuld aan IFA te compenseren en vervolgens het kapitaal tot 500 miljoen ESP te verminderen. Als gevolg van deze verrichtingen hadden de voormalige eigenaars, de familie Molina, nog slechts een aandeel van ongeveer 20 %, terwijl IFA eigenaar werd van de overblijvende 80 % van de aandelen in de onderneming.

(21) Tot 1993 telde de onderneming 1 000 werknemers, maar dat aantal daalde in dat jaar tot 750. In 1994 en in het laatste kwartaal van 1995 werd het personeelsbestand aangepast (vervroegde uittreding), waardoor het aantal werknemers van HAMSA tot 450 verminderde.

(22) De vóór mei 1995 verleende steun is volgens de Spaanse autoriteiten niet aan de Commissie gemeld omdat deze is toegekend in het kader van twee algemene steunregelingen die haar wel zijn gemeld en door haar zijn goedgekeurd. Het gaat met name om volgende verrichtingen:

a) de lening van 375 miljoen ESP en de borgstelling van 375 miljoen ESP (borg aangesproken op 29 september 1996 voor 401 932 206 ESP) zijn op 25 mei 1993 goedgekeurd en respectievelijk op 12 augustus 1993 en 18 juni 1993 toegekend in het kader van steunmaatregel nr. N 624/92 die door de Commissie bij schrijven van 16 december 1992 is goedgekeurd;

b) de lening van 550 miljoen ESP is op 26 mei 1994 goedgekeurd en op 28 juni 1994 toegekend en de borgstelling van 200 miljoen ESP (borg aangesproken op 29 januari 1996 voor 207 578 082 ESP) is op 28 april 1994 goedgekeurd en op 28 juni 1994 toegekend in het kader van steunmaatregel nr. N 428/93, die door de Commissie bij schrijven van 2 september 1993 is goedgekeurd.

(23) Volgens de Spaanse autoriteiten beantwoorden de na mei 1995 vastgestelde steunmaatregelen aan de communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun voor ondernemingen in moeilijkheden.

(24) De reddingssteun is toegekend tussen juli en december 1995 om de onderneming tijdens de uitvoering van het herstructureringsplan te helpen overleven. De rentevoet van 6% die voor de op 24 oktober 1995 toegekende leningen geldt, is op 9 april 1996 gewijzigd door de toepassing van de MIBOR-rente, vermeerderd met 0,5% om die rente aan te passen aan de op de markt geldende rentevoet.

(25) Wat de herstructureringssteun betreft, voorzag het plan in herstructureringsmaatregelen, namelijk de verbetering en een professionelere aanpak van het beheer en de werking van de onderneming (invoering van informaticasystemen, uitvoerende leiding per productieafdeling, …), de uitvoering van vervangingsinvesteringen, de toepassing van een loonstop (loonstijging naar gelang van de productiviteit), de ontwikkeling van een productiestrategie, de aanpassing van het aanbod aan de vraag, de vermindering van de vaste kosten en de verkoop van niet-productieve activa. Om de onderneming economisch en financieel in evenwicht te brengen, waren de geplande maatregelen erop gericht de bedrijfsactiviteit en de rentabiliteit op een peil te brengen dat niet meteen een positief bedrijfsresultaat oplevert, maar ten minste een positieve „cash flow" tot stand brengt, om de privatisering van de onderneming te vergemakkelijken.

(26) Voor de verschillende productieafdelingen voorzag het plan in het volgende:

a) voor de kaasmakerij: om positieve resultaten te behalen of althans geen verlies te maken moet de productie tot 90 ton per maand stijgen. Daarvoor is een investering nodig van 26 miljoen ESP;

b) voor de afdeling diervoeding en varkenshouderij: de enige rendabele oplossing bestaat in het weer in eigen beheer nemen van de varkenshouderij in de bijbehorende stallen en het slachten van de dieren in het slachthuis van HAMSA. Dit vergt een investering van ongeveer 50 miljoen ESP, alsook een bedrijfskapitaal van 280 miljoen ESP;

c) voor de afdeling slachthuis en uitsnijderij: om deze afdeling rendabel te maken moet meer worden geslacht, 19 000 à 20 000 jonge dieren per maand. Daarmee is een investering gemoeid van 320 miljoen ESP;

d) voor de vleesverwerkende afdeling: om daarvan een rendabele afdeling te maken, moet de productie tot 1 250 ton per productiemaand worden verhoogd. De daarvoor benodigde financiële middelen belopen 450 miljoen ESP;

e) distributienet: om de toekomst van de onderneming veilig te stellen moeten de productieafdelingen zich meer op de markt richten. Het distributienet moet worden gereorganiseerd, een verkoopbeleid moet worden opgesteld en voor het aanbod moeten nieuwe strategieën worden ontwikkeld;

f) oprichting van een afdeling algemene diensten die met het algemeen en financieel beheer en met het personeelsbeleid belast wordt.

(27) In het plan wordt rekening gehouden met de volgende productieramingen voor de verscheiden afdelingen:

Afdelingen	Situatie in 1995 Jaar van de uitvoering van het plan	Ramingen volgens het plan
Slacht	8 500 varkens per maand	18 000 varkens per maand
Varkens	—	Weer in eigen beheer nemen
Vleesbereidingen	900 ton per maand	1 250 ton per maand
Vers vlees	150 ton per maand	Beperkt tot het overschot
Diervoeding	500 ton per maand	1 700 ton per maand
Kaas	39 ton per maand	90 ton per maand
Gezouten hammen	—	Weer in eigen beheer nemen

(28) Een kapitaalinjectie was nodig om het werkkapitaal te financieren, de crediteuren te betalen, ontslagvergoedingen uit te betalen en de tijdens de herstructurering aanhoudende verliezen te dekken.

(29) Een lening van 1 100 miljoen ESP, die op 1 oktober 1996 is goedgekeurd, is gebruikt om de kosten in verband met de varkenspest te dekken en de crediteuren die over pandrecht beschikken, te betalen.

(30) Een lening van 700 miljoen ESP, goedgekeurd op 3 april 1997, en de borgstellingen van 450 miljoen ESP en van 300 miljoen ESP, goedgekeurd op 3 april 1997, zijn gebruikt om de crediteuren te betalen in het kader van de crediteurenvergadering van 28 mei 1997, om een toename van de voorraad gezouten hammen te financieren omdat de vraag naar dit product het aanbod overtrof, en ter dekking van de kosten in verband met de varkenspest (prijsstijging voor varkens en extra kosten ten bedrage van 131 miljoen ESP), van de voor het onderhoud van de installaties vereiste investeringen en van advieskosten.

(31) IFA heeft op 2 augustus 1996 via het overheidsbedrijf SOPREA 275 951 288 ESP overgenomen van een schuld die voortvloeit uit een lening van 300 miljoen ESP bij de financiële instelling „La Caixa", om te voorkomen dat HAMSA zijn belangrijkste vestiging, die in verband met de genoemde lening met een hypotheek was bezwaard, zou verliezen.

(32) De Spaanse autoriteiten zijn van oordeel dat de betrokken steunmaatregelen aan de voorschriften inzake herstructureringssteun voldoen, zoals in de overwegingen 33 tot en met 38 wordt aangegeven.

(33) Wat het herstel van de levensvatbaarheid betreft, wordt opgemerkt dat het herstructureringsplan in december 1995 is opgesteld op basis van de toen beschikbare gegevens die echter onvolledig, ontoereikend en onbetrouwbaar waren. De uitvoering van het plan was ondergeschikt gemaakt aan de onzekere uitkomst van de procedure voor insolventverklaring. De balans geeft dan ook niet de werkelijke situatie van de onderneming weer. Daarom is in april 1997 een verslag over de toestand van de onderneming op 31 december 1996 opgesteld, dat geen nieuw plan maar slechts een aanpassing van het herstructureringsplan van 1995 is. De effecten van de beheersmaatregelen begonnen in het begrotingsjaar 1996 zichtbaar te worden, toen de omzet met 26 % steeg, en ook de bedrijfsresultaten en de „cash flow" met respectievelijk 31 % en 37 % toenamen. In 1996 bedroeg het verlies 1 370 miljoen ESP, terwijl dat in 1995 nog 2 479 miljoen ESP was, en de bedrijfsresultaten beliepen −2 337 miljoen ESP in 1996, tegenover −3 702 miljoen ESP in 1995. Samengevat:

Ratio	1995	1996
Brutowinst/omzet	18,32 %	29,03 %
Bedrijfsresultaten/omzet	−16,13 %	2,76 %
Winst/omzet	−43,71 %	−22,09 %
Cash flow/omzet	−29,83 %	−11,29 %

(34) Uit de balans per 31 december 1996 blijkt echter dat de verkoop en de voorraad beneden het peil van de prognoses bleven en dat de kosten hoger waren dan geraamd (1,96 %).

(35) In het verslag over de toestand van de onderneming per 31 december 1996 werd over de verschillende productieafdelingen het volgende vermeld:

a) wat de kaasmakerij betreft, was de verkoop ontoereikend. Daardoor steeg de voorraad aanzienlijk. Er werd dan besloten de productie tot 55 ton per maand te beperken. Dit vergde een investering van 33 miljoen ESP;

b) wat de eenheid diervoeding en varkenshouderij betreft, was het weer in eigen beheer nemen van de varkensteelt een succes, omdat daardoor de negatieve gevolgen van de prijsstijging in de varkenssector werden opgevangen. De productie lag lager dan verwacht (5 388 dieren per maand in plaats van de geraamde 6 500). Er werd 17 000 ton diervoeder per maand geproduceerd, hetgeen in de buurt van de volledige productiecapaciteit komt;

c) voor de slachtafdeling en uitsnijderij was voorgesteld minder dieren te slachten omdat verwacht werd dat voor de onderneming de afzet algemeen zou dalen. Daarvoor was een investering van 67 miljoen ESP nodig om de kosten te beperken. Voor deze afdeling werd echter rekening gehouden met verliezen;

d) in de vleesverwerkende afdeling bedroeg de productie, die op de vraag werd afgestemd, 15 341 ton. De vereiste investeringen werden geraamd op 224 miljoen ESP. Een winst van 100 miljoen ESP werd verwacht;

e) het distributienet moest worden gereorganiseerd met een meer motiverende beloning en verkoopbevorderende acties.

(36) In juni 1997 werd de procedure voor de insolventverklaring stopgezet wegens de overeenkomst die in de crediteurenvergadering was bereikt en die voor de levensvatbaarheid van de onderneming van wezenlijk belang is.

(37) Met betrekking tot de vaststelling van maatregelen die de nadelige gevolgen voor de concurrenten zoveel mogelijk moeten beperken, stellen de Spaanse autoriteiten dat op de markt voor vleesproducten, die zeer gefragmenteerd is en sterk van de gewoonten van de consument afhangt, geen overcapaciteit voorkomt. HAMSA heeft echter, overeenkomstig het herstructureringsplan, de verkoop van verse producten volledig stopgezet en alles ingezet voor de vervaardiging van bereide vleesproducten. De onderneming handhaafde haar prijsbeleid en er zijn dus geen prijsverminderingen toegepast. In dit verband zij erop gewezen dat de brutowinst van ongeveer 30 % in 1995 tot ongeveer 39 % in 1997 is gestegen.

(38) Wat het evenredigheidscriterium betreft, wordt erop gewezen dat de overeenkomst inzake de overdracht van

de blote eigendom niet ten behoeve van de familie Molina is gesloten, maar tot doel had voor de duur van de herstructurering het beheer van de onderneming aan IFA toe te vertrouwen. IFA stemde ermee in een deel van haar lening aan HAMSA te kapitaliseren, namelijk 4 680 miljoen ESP, hetgeen 80 % van de aandelen vertegenwoordigt, zodat de familie Molina nog slechts 20 % van de aandelen bezat. Bovendien is tot de herstructurering van de onderneming ook door de werknemers bijgedragen omdat het personeelsbestand werd afgeslankt, alsook door de crediteuren omdat schulden werden kwijtgescholden.

IV. **OPMERKINGEN VAN SPANJE NA DE VERRUIMING VAN DE PROCEDURE**

(39) Bij brief van 19 december 1997 hebben de Spaanse autoriteiten hun opmerkingen meegedeeld in verband met het besluit van de Commissie de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag ten aanzien van aan HAMSA toegekende steun te verruimen. De door Spanje verstrekte informatie is samengevat in de overwegingen 40 tot en met 50.

(40) Het besluit van IFA om een deel (4 680 miljoen ESP) van de schulden van HAMSA te kapitaliseren door een conversie van de na 1995 toegekende leningen en vervolgens het kapitaal van HAMSA tot 500 miljoen ESP te verlagen, is op 29 april 1997 genomen, dit wil zeggen vóór de crediteurenvergadering die op 28 mei 1997 werd gehouden. Deze kapitalisering gold voor alle bestaande leningen die op dat tijdstip niet bij de insolventverklaringsprocedure waren betrokken, uitgezonderd een bedrag van 32 502 853 ESP, dat door een rekenfout niet was opgenomen. Deze verrichting, die geen nieuwe kapitaalinbreng vereiste, was het enige wettelijke alternatief om het faillissement van HAMSA te vermijden, aangezien het tekort aan eigen middelen per 31 december 1995 reeds 4 304 miljoen ESP en het bedrijfskapitaal 1 140 miljoen ESP bedroeg. De crediteuren hadden in geval van faillissement wellicht niets van hun vorderingen teruggezien. Bovendien kreeg IFA door deze operatie 80 % van de aandelen van HAMSA in handen. Volgens de Spaanse autoriteiten zou een privé-investeerder eveneens op die wijze hebben gehandeld.

(41) Volgens de Spaanse autoriteiten kan het optreden van de overheidsinstanties in het kader van de insolventverklaringsprocedure niet als een vorm van staatssteun in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag worden beschouwd. De kwijtschelding van de schulden was in het kader van de insolventverklaringsprocedure, als bepaald in de wetgeving, juridisch goedgekeurd als een onderdeel van algemene economische maatregelen die voor alle ondernemingen in alle sectoren van het bedrijfsleven gelden. Dit optreden is vergelijkbaar met hetgeen een privé-investeerder met betrekking tot een dergelijke schuld zou doen. Bovendien zijn de thesaurie van de sociale zekerheid en de belastingdienst wettelijk gemachtigd om met de crediteuren individuele regelingen te maken. De Spaanse autoriteiten zijn van oordeel dat de overheidsinstanties voor HAMSA dezelfde criteria hebben gehanteerd als een privé-investeerder, die zoveel mogelijk van zijn vorderingen tegen de best mogelijke voorwaarden wil terugzien.

(42) De schuld van HAMSA aan IFA vloeit voort uit staatssteun die vóór mei 1995 is toegekend in de vorm van de leningen van 375 miljoen ESP en van 550 miljoen ESP (die niet zijn afgelost, ook de rente niet) en van de borgstellingen voor 375 miljoen ESP en voor 200 miljoen ESP (waarvan de borg is aangesproken), vermeerderd met het rentebedrag. De Spaanse autoriteiten stellen dat, aangezien IFA op 28 mei 1997 reeds 80 % van de aandelen van HAMSA bezat, elke kwijtschelding van schulden gelijk stond aan een onrechtstreekse kapitalisering van 80 % van het kwijtgescholden bedrag, dit wil zeggen dat de waarde van de aandelen op dezelfde wijze toeneemt als wanneer het genoemde percentage op de kwijtschelding werd toegepast. Bijgevolg staat de kwijtschelding van schulden door IFA gelijk aan een kapitaalverhoging door de compensatie van het kwijtgescholden deel van de schuld en vervolgens de verlaging van het kapitaal met hetzelfde bedrag. Aangezien het deficit van de onderneming per 31 december 1996 6 814 miljoen ESP en na de kapitalisering van 29 april 1997 4 680 miljoen ESP bedroeg, bleef er nog een tekort aan eigen middelen van 2 134 miljoen ESP; mocht IFA geen schuldverlichting hebben toegestaan, dan zou HAMSA zich in dezelfde situatie hebben bevonden als in december 1996 toen het faillissement dreigde. Bijgevolg is IFA opgetreden als om het even welke particuliere crediteur met een meerderheidsbelang in de onderneming.

(43) Volgens de Spaanse autoriteiten hebben, afgezien van IFA, ook de andere overheidscrediteuren een houding aangenomen die vergelijkbaar is met die van particuliere crediteuren tegenover dergelijke schulden. Van de particuliere crediteuren had de Banco Atlántico hypothecaire zekerheden en openbare kredieten in bezit, de sociale zekerheid beschikte over hypothecaire zekerheden voor 630 miljoen ESP en de Junta de Andalucía voor 21 miljoen ESP. Voor de crediteuren die niet over hypothecaire zekerheden beschikten (preferente crediteuren zoals de staat, en gewone), waren de zekerheden als gevolg van het tekort aan eigen middelen van de onderneming en de hypotheken waarmee alle activa waren bezwaard, nagenoeg waardeloos. In onderstaande tabel worden de gegevens vermeld met betrekking tot de door de belangrijkste crediteuren kwijtgescholden schulden:

Crediteuren	Schuld (ESP)	Kwijtschelding	Percentage kwijtschelding	Hypothecaire zekerheden
Banco Atlántico ([1])	25 818 000	14 629 000	56,66 %	Ja
Familie Molina	53 000 000	34 600 000	65,28 %	Nee
Gedeco	55 079 000	36 679 000	66,59 %	Nee

Crediteuren	Schuld (ESP)	Kwijtschelding	Percentage kwijtschelding	Hypothecaire zekerheden
Ray lech	29 631 000	17 341 000	58,52 %	Nee
Prats Nadal	16 037 000	8 274 000	51,59 %	Nee
Products Cárnicos la Estrella	12 310 000	5 852 000	47,54 %	Nee
Roura y Cía	11 981 000	5 638 000	47,06 %	Nee
Cepsa	10 901 000	4 936 000	45,28 %	Nee
Kwijtschelding particuliere crediteuren	214 757 000	127 949 000	59,58 %	—
Gemeente Jaén	177 200 000	158 800 000	89,62 %	Nee
Belastingdienst	927 876 000	338 589 000	36,49 %	Nee
Junta de Andalucía	87 489 000	69 089 000	78,97 %	Ja
Sociale zekerheid	1 479 053 000	789 938 000	53,41 %	Ja
Confederación Hidrográfica del Guadalquivir	11 221 000	5 144 000	45,84 %	Nee
Kwijtschelding overheidscrediteuren (uitgezonderd IFA)	2 682 839 000	1 361 580 000	50,75 %	
Kwijtschelding via de crediteurenvergadering			53,24 %	
IFA	2 211 154 000	2 192 754 000	99 %	Nee
Kwijtschelding overheidscrediteuren (inclusief IFA)	4 893 993 000	3 554 334 000	%	—

([1]) Afzonderlijke, buiten de crediteurenvergadering gesloten overeenkomst.

(44) Inzake de toepassing van de communautaire criteria voor de beoordeling van de betrokken steunmaatregelen nemen de Spaanse autoriteiten het volgende standpunt in:

a) aangezien de Commissie in haar schrijven niet uitdrukkelijk naar de voorschriften betreffende landbouwbedrijven in moeilijkheden verwijst, beschikken de Spaanse autoriteiten niet over gegevens om na te gaan of de betrokken steunmaatregelen aan die voorschriften voldoen;

b) wat reddingssteun betreft, zijn zij, zoals de Commissie, van oordeel dat de betrokken regels voor deze steunmaatregelen niet van toepassing zijn; en

c) wat herstructureringssteun betreft, huldigen zij de volgende opvatting:

(45) Wat het herstel van de levensvatbaarheid betreft, wordt gesteld dat de kapitaalsverhoging en de schuldverlichting uit het herstructureringsplan van december 1995 voortvloeien. Hoewel toen de omvang van de steun nog niet was bepaald, werd in het plan reeds ermee rekening gehouden dat externe middelen langs de weg van een kapitaalsverhoging zouden moeten worden ingebracht en werd gewezen op het belang de insolventverklaringsprocedure stop te zetten. Voorts was de onderneming dankzij deze verrichtingen van kapitaalsverhoging en schuldverlichting, weer financieel gezond omdat de financiële lasten aanzienlijk waren verlaagd. Tenslotte is IFA voor 80 % eigenaar van HAMSA geworden, waardoor deze onderneming op korte termijn zal kunnen worden geprivatiseerd.

(46) Ten aanzien van de voorwaarde dat de voor de concurrenten ongunstige gevolgen moeten worden beperkt, wordt het volgende gesteld:

a) HAMSA heeft één van haar slachthuizen (met een capaciteit van 240 varkens per uur, waardoor de productiecapaciteit met 15 % wordt verlaagd) en één van beide uitsnijderijen (capaciteit van 3 870 ton per maand, waardoor de productiecapaciteit met 15 % wordt verlaagd) gesloten. Ook is de productielijn voor paté (productiecapaciteit van 430 ton per maand) gesloten. De onderneming gebruikt haar slachthuis alleen voor eigen doeleinden, de productie van vleesproducten bedraagt minder dan 1 % van de totale nationale productie en de slachtcapaciteit in de regio ligt in vergelijking met de andere regio's ver achter (Andalusië telt slechts drie slachthuizen, terwijl Catalonië, met een vergelijkbaar inwonertal, er 75 heeft). De kosten voor het vervoer van dieren en vlees hebben een grote invloed op de prijs en bijgevolg is de overcapaciteit, als deze al bestaat, zeer betrekkelijk. In punt 2.10 van de bijlage bij Beschikking 94/173/EG van de Commissie ([1]) is bepaald dat

([1]) PB L 79 van 23.3.1994, blz. 29.

de beperking voor varkens, runderen, schapen en pluimvee niet geldt als voor gebieden van doelstelling 1 is aangetoond dat de regionale capaciteit daar ontoereikend is;

b) diervoeding: één van de diervoedingfabrieken, met een capaciteit van 2,5 miljoen kilogram per maand, is bij een gerechtelijke verkoop aan de familie Molina toegewezen, waardoor de productiecapaciteit van de onderneming met 25 % is gedaald;

c) sinds 1995 wordt geen overcapaciteit van de productie van varkensvlees geconstateerd, aangezien er op de wereldmarkt meer vraag is naar varkensvlees;

d) bovendien kan de capaciteit in probleemgebieden, zoals Andalusië, op grond van de voorschriften in mindere mate worden verkleind.

(47) Wat het evenredigheidscriterium betreft, wordt erop gewezen dat alle particuliere crediteuren, met inbegrip van de familie Molina, tot de financiële herstructurering van HAMSA hebben bijgedragen door de aan hen verschuldigde bedragen kwijt te schelden.

(48) Bij schrijven van 16 maart 1998 hebben de Spaanse autoriteiten aan de Commissie de plannen voor de toekomst van HAMSA meegedeeld, namelijk:

a) weer in eigen beheer nemen van de aan de familie Molina verpachte stallen voor de varkenshouderij;

b) de niet-productieve activa liquideren;

c) de productie van vleesproducten overbrengen naar een nieuwe vestiging in het industrieel complex Molina; dit project zal geen verhoging van de productiecapaciteit meebrengen;

d) de bestaande vleesfabriek ontruimen;

e) onderhandelen over de opzegging van een lening van HAMSA bij de Caja General de Ahorros de Granada, waarvoor HAMSA de vleesfabriek aan deze financiële instelling verkoopt om deze weer voor acht jaar te huren.

(49) Bij brief van 8 september 1998 hebben de Spaanse autoriteiten de volgende gegevens aan de Commissie verstrekt:

a) Vóór mei 1995 had de toegekende steun een regionaal karakter, omdat de onderneming wegens investeringen waartoe zij zich kort tevoren had verbonden, middelen nodig had om haar passiva te herfinancieren. De Spaanse autoriteiten verzochten de Commissie de steun van de periode 1993–1994 en die van de periode 1995–1997 afzonderlijk te onderzoeken om te voorkomen dat tussen beide een oorzakelijk verband wordt gelegd.

b) De resultaten beantwoorden volledig aan de doelstellingen van het plan en de onderneming draait goed zodat zij geen financiële steun meer nodig zal hebben. Het uiteindelijke doel van het herstructureringsplan is dat de onderneming naar de particuliere sector terugkeert en weer aan de vrije markt deelneemt. De eventuele koper zou de huidige borgstellingen van IFA voor HAMSA overnemen, en IFA zou de nog lopende leningen die het aan HAMSA heeft toegestaan, terugvorderen. De middelen die voortkomen uit de verkoop van de productieve en niet-productieve activa zouden HAMSA in staat stellen haar overige schulden te vereffenen, waarna de onderneming kan worden verkocht. De 450 werknemers kunnen in dienst blijven en de koper zou zich ertoe verbinden 4 000 miljoen ESP te investeren. Bijgevolg was de herstructurering noodzakelijk voor de levensvatbaarheid en, gelet op de investeringen die de koper van de productieve activa zal moeten doen, draagt zij bij tot de ontwikkeling van de regio. De steun voldoet dan ook aan de voor herstructureringssteun vastgestelde criteria.

c) Ingeval de Commissie deze steun onverenigbaar acht en bedragen moeten worden terugbetaald die groter zijn dan de eigen middelen van de onderneming, moeten de beheerders het toezichtcomité ervan in kennis stellen dat de met de crediteuren in het kader van de insolventverklaringsprocedure gesloten overeenkomst, die de rechter op 3 november 1997 heeft goedgekeurd en bekrachtigd, niet kan worden uitgevoerd. Daardoor zou het toezichtcomité dan een vereffeningscomité worden. Als alternatief kunnen de beheerders ook het vrijwillige faillissement van de onderneming aanvragen. Beide mogelijkheden zouden het zeer moeilijk maken de activiteiten van de onderneming nog voort te zetten en zouden vrijwel zeker tot verlies van 450 banen leiden.

(50) Bij brief van 21 oktober 1998 hebben de Spaanse autoriteiten de onderstaande balansgegevens (in miljoen ESP) meegedeeld:

	1995	1996	1997	1998 1e halfjaar
Totaal verkoop	5 299	6 695	7 400	3 553
Brutowinst	1 156	2 103	2 750	1 575
Totaal kosten	3 437	4 099	3 518	1 557

	1995	1996	1997	1998 1e halfjaar
Cash flow	−2 281	−1 996	−768	18
Afschrijvingen	948	694	735	144
Nettobedrijfsresultaten ([1])	−3 229	−2 690	−1 503	−126

([1]) Exclusief uitzonderlijke kosten en inkomsten.

a) De bedrijfsinkomsten van HAMSA bedroegen in 1992 13 300 miljoen ESP, in 1995 5 300 miljoen ESP, in 1996 7 100 miljoen ESP en in 1997 7 400 miljoen ESP.

b) De ontslagvergoedingen in verband met de personeelsinkrimping van het laatste kwartaal van 1995 zijn in het eerste kwartaal van 1996 uitgekeerd.

c) Een onderneming uit dezelfde sector heeft een bod gedaan voor de vaste activa van de vleesverwerkende activiteit van HAMSA, en heeft een koopoptie op één van de bedrijven. Het bod omvat de volgende punten:

   i) de kandidaat-koper zou de kortetermijnschulden van HAMSA overnemen ten hoogste ter waarde van de vlottende middelen, die als tegenwaarde voor de genoemde kortetermijnschulden zijn overgedragen (de kortetermijnschulden mogen in geen geval de vlottende middelen in waarde overtreffen);

   ii) voor de vaste activa zou 840 miljoen ESP worden betaald, als volgt gespreid: 42 miljoen ESP bij de aankoop, 252 miljoen ESP op 31 december 1999, 252 miljoen ESP op 31 december 2000 en 294 miljoen ESP op 31 december 2001;

   iii) de koper zou de nodige investeringen doen, die naar schatting 4 000 miljoen ESP vergen en over een periode van vier jaar, te rekenen vanaf januari 1999, moeten worden gespreid;

   iv) de koper zou zich ertoe verbinden de personeelssterkte te handhaven en Jaén als centrum van de industriële activiteit te behouden;

   v) de koper eist dat, ingeval de Commissie met betrekking tot de aan HAMSA toegekende steun een negatief besluit zou nemen, hij niet tot terugbetaling van die steun kan worden verplicht; en

   vi) de koper kan niet aansprakelijk worden gesteld voor vorderingen in verband met de door HAMSA veroorzaakte schulden bij de sociale zekerheid, de belastingdienst, de gemeente Jaén of de eigen aandeelhouders van HAMSA.

V. **OPMERKINGEN VAN DE BELANGHEBBENDEN**

(51) De Spaanse producentenvereniging Asociación Española de Empresas de la Carne, hierna „ASOCARNE" genoemd, heeft in haar aan de Commissie toegezonden opmerkingen gegevens over de aan HAMSA toegekende staatssteun verstrekt; deze vereniging meent dat de betrokken steunmaatregelen niet aan de voorschriften van de communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun voldoen, de handel tussen lidstaten ongunstig beïnvloeden en de concurrentie vervalsen door een bepaalde onderneming ten opzichte van de andere ondernemingen in de sector te bevoordelen. Deze steunmaatregelen zijn dan ook in strijd met het bepaalde in artikel 92, lid 1, van het Verdrag en komen niet in aanmerking voor één van de in artikel 92, lid 3, genoemde afwijkingen. Bijgevolg moeten zij onverenigbaar worden verklaard en moeten de betrokken steunbedragen worden teruggevorderd.

(52) De vereniging Asociación Nacional de Almacenes Frigoríficos de Carnes y Salas de Despiece deelt het standpunt van ASOCARNE.

(53) De Spaanse autoriteiten hebben in hun commentaar bij de opmerkingen van de belanghebbenden te kennen gegeven over de door ASOCARNE aan de Commissie verstrekte informatie, die voor de onderneming vertrouwelijk was, ten zeerste verbaasd te zijn. Zij nemen aan dat ASOCARNE deze informatie op onwettige wijze heeft verkregen of dat een bestuurder van de onderneming zijn geheimhoudingsplicht niet in acht heeft genomen.

VI. **BEOORDELING**

Toepassing van artikel 92, lid 1, van het Verdrag

(54) Overeenkomstig artikel 92, lid 1, van het Verdrag zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt, voorzover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.

Kenmerken van de steunmaatregelen ten gunste van HAMSA

(55) Volgens de Commissie heeft HAMSA van de staat of met staatsmiddelen bekostigde steun gekregen in de vorm van borgstellingen, leningen, kapitaalinbreng en schuldverlichting.

(56) Wat steun in de vorm van een borgstelling betreft, meent de Commissie dat alle borgstellingen die de staat rechtstreeks verleent of door een financiële instelling doet verlenen, onder artikel 92, lid 1, van het EG-Verdrag [1] vallen, voorzover het genieten van een borgstelling, ook al behoeft deze niet te worden aangesproken, een onderneming in staat kan stellen haar activiteiten voort te zetten en eventueel concurrenten uit te schakelen die dat voordeel niet hebben. Gelet op de hachelijke financiële positie van de onderneming op het tijdstip van de borgstelling (reddingssteun in 1995, schuld in 1996, zie overweging 42), zou zij dergelijke garanties op de markt niet hebben verkregen. Er mag dan ook worden aangenomen dat de betrokken onderneming steun heeft gekregen ten nadele van haar concurrenten, dit wil zeggen dat deze steun de concurrentie ongunstig heeft beïnvloed [2]. Voor de aan HAMSA door het IFA toegekende borgstellingen is dus het vorengenoemde artikel 92, lid 1, van toepassing.

(57) Wat de steun in de vorm van leningen betreft, stelt de Commissie dat een bepaalde onderneming steun heeft ontvangen wanneer het aan een lening verbonden risico groot is en dit niet in de toegepaste rentevoet, noch in de voor het aangaan van de lening gevraagde zekerheden tot uiting komt. Hetzelfde geldt wanneer de activa van een onderneming, die tot zekerheid dienen voor een vaste of vlottende vordering, ontoereikend zijn om voor de lening volledig verhaal te bieden [3]. Een onderneming in een situatie als die waarin HAMSA zich bevindt (op de rand van het faillissement sinds 1995), had nooit een lening kunnen krijgen tegen de thans toegepaste rentevoet. De leningen die IFA aan HAMSA heeft toegestaan, boden niet de vereiste garanties om de leningen te kunnen aangaan, en de toegepaste rentevoeten stonden niet in verhouding tot het aan de leningen verbonden risico. De activa van HAMSA waren dus ontoereikend om de leningen volledig te kunnen terugbetalen. De Commissie is van oordeel dat de leningen van IFA aan HAMSA onder artikel 92, lid 1, van het Verdrag vallen.

(58) Wat de kapitaalinbreng betreft, is de Commissie van oordeel dat staatssteun wordt verleend als nieuw kapitaal in een onderneming wordt gebracht onder omstandigheden die niet aanvaardbaar zouden zijn voor een particuliere investeerder die volgens de in een markteconomie normale voorwaarden handelt. Dit is het geval wanneer:

a) de financiële positie van de onderneming, en met name de structuur en de omvang van de schuldenlast, van dien aard zijn dat het niet gerechtvaardigd lijkt binnen een redelijke termijn op normaal rendement van het geïnvesteerde kapitaal te rekenen;

b) de onderneming wegens haar te geringe brutozelffinancieringsmarge op de kapitaalmarkt niet de voor een investeringsprogramma benodigde financiële middelen kan verkrijgen.

(59) Er bestaat een vermoeden van staatssteun wanneer de financiële verrichting van de overheid een combinatie is van een participatieneming en andere maatregelen die op grond van artikel 93, lid 3, van het Verdrag bij de Commissie moeten worden aangemeld [4].

(60) Gelet op de financiële positie van HAMSA en de omvang van haar schuldenlast (zie overweging 42), alsook op de financiële maatregelen van de overheid die een combinatie zijn van participatieneming en andere maatregelen, wordt de kapitaalinbreng als staatssteun beschouwd. De overheid heeft zich immers niet gedragen als een particuliere investeerder, omdat bij gebrek aan een geldig en betrouwbaar herstructureringsplan geenszins kan worden verwacht het geïnvesteerde kapitaal, ook op lange termijn, terug te verkrijgen [5], zeker niet wanneer het optreden tot doel heeft de onderneming op korte termijn te liquideren (zie overweging 49). Dat IFA de schulden van HAMSA heeft gekapitaliseerd, betekent dan ook dat staatssteun is verleend en dit optreden kan niet worden gelijkgeschakeld met een particuliere investering. Het is onwaarschijnlijk dat een particuliere investeerder voor een bedrag van 4 680 miljoen ESP schulden zou kapitaliseren om dan voor 80 % eigenaar te worden van een onderneming met een bedrijfskapitaal van 500 miljoen ESP.

(61) Wat de schuldverlichting betreft, blijkt dat verschillende overheidsinstanties een deel van de schulden van HAMSA hebben kwijtgescholden; het gaat om IFA, de gemeente Jaén, de belastingdienst, de Junta van Andalusië, de sociale zekerheid en de Confederación Hidrográfica del Guadalquivir. Over het algemeen is de Commissie van oordeel dat, wanneer een staat aan een onderneming in moeilijkheden een financiering toekent of zich daarvoor borg stelt, aangenomen mag worden dat de financiële transacties staatssteun zijn [6]. Schuldverlichting is een vorm van financiering. Anderzijds is het duidelijk dat HAMSA met financiële moeilijkheden

[1] Brief SG(89) D/4328 van 5 april 1989 van de Commissie aan de lidstaten.

[2] Mededeling van de Commissie aan de lidstaten (PB C 307 van 13.11.1993, punt 38).

[3] Mededeling van de Commissie aan de lidstaten (PB C 307 van 13.11.1993, punten 39 en 40).

[4] Bulletin van de Europese Gemeenschappen, september 1984, mededeling inzake deelneming van overheidsinstanties in het kapitaal van ondernemingen, punten 3.3 en 3.4.

[5] Hof van Justitie, arrest van 21 maart 1991, zaak nr. C-303/88, Italië tegen Commissie, Jurisprud. 1991, blz. I-1433, punten 21 en 22.

[6] Communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden (PB C 368 van 23.12.1994, blz. 12) en met name voor de landbouwsector (PB C 283 van 19.9.1997, blz. 2, punt 2.3).

kampte, aangezien het faillissement de enige andere mogelijke oplossing voor de schuldverlichting vormde.

(62) Volgens de Spaanse autoriteiten is kwijtschelding van schulden door overheidsinstanties niet gelijk aan staatssteun. Ook een particuliere investeerder die, zoals IFA, hoofdaandeelhouder is en de onderneming, in dit geval HAMSA, wenst te helpen overleven, zou 99% van de schulden hebben kwijtscholden. Wat de schuldverlichting door de andere overheidsinstanties betreft, wijzen de Spaanse autoriteiten erop dat deze in het kader van een algemene actie is geschied waaraan zowel particuliere als overheidscrediteuren deelnamen. Het door de overheidsinstanties (uitgezonderd IFA) kwijtgescholden deel van de schulden bedroeg 50,75%, wat kleiner is dan het deel dat door de particuliere crediteuren is kwijtgescholden (59,58%). De schuldkwijtschelding van de overheidsdiensten is dan ook vergelijkbaar met het optreden van een particuliere investeerder en kan niet worden gelijkgesteld aan staatssteun.

(63) De in overweging 62 vermelde argumenten kunnen niet worden aanvaard.

(64) Er zij aan herinnerd dat de schuldverlichting door IFA, samen met de kapitalisering van HAMSA, één van beide delen van een financieel saneringsplan voor HAMSA was. Deze verrichtingen werden met een maand verschil uitgevoerd. De Spaanse autoriteiten kunnen bijgevolg de schuldverlichting niet rechtvaardigen door aan te voeren dat IFA als aandeelhouder van HAMSA optrad. Bovendien meent de Commissie dat het gedrag van de staat als aandeelhouder niet hetzelfde kan zijn als diens gedrag als overheid [1]. Particuliere ondernemingen en hun aandeelhouders beschikken immers niet over de mogelijkheid hun schulden aan de staat te schrappen. De kwijtschelding van de betrokken schulden kan bijgevolg niet worden beschouwd als in overeenstemming met de criteria die voor een particuliere investeerder gelden [2]. De Commissie is dan ook van oordeel dat wanneer IFA schulden van HAMSA kwijtscheldt, staatssteun wordt verleend als bedoeld in artikel 92, lid 1, van het Verdrag. De Commissie wijst er echter op dat, om de in overweging 89 vermelde redenen, het bedrag van deze steun niet voor de berekening van de aan HAMSA toegekende steun in aanmerking dient te worden genomen.

(65) Wat de schuldverlichting door de andere overheidsinstanties dan IFA betreft, dient op het volgende te worden gewezen:

a) de schulden van HAMSA bij de particuliere sector (214 757 000 ESP) maken slechts 4,4% uit van de totale schuldenlast (4 893 993 000 ESP). Zelfs wanneer met de schuld bij IFA geen rekening wordt gehouden, bedragen de schulden van HAMSA bij de particuliere sector nog altijd slechts 8% van de schuldenlast (2 682 839 000 ESP);

b) van alle particuliere crediteuren was alleen de Banco Atlántico gedekt door hypotheken. Deze schuld vertegenwoordigde echter niet meer dan 0,5% van de totale schuldenlast van HAMSA. Bovendien hebben de Spaanse autoriteiten de Commissie niet de waarde van de voor de lening genomen hypotheek meegedeeld, noch vermeld of het betrokken goed met andere hypotheken was bezwaard, of welke betalingsvoorwaarden voor de niet-kwijtgescholden schulden gelden;

c) de Commissie is van oordeel dat, opdat de kwijtschelding van schulden aan de overheid aan de criteria van particuliere investeringen zou beantwoorden en dus niet als staatssteun kan worden aangemerkt, de schulden die de particuliere crediteuren gelijktijdig kwijtschelden, aanzienlijk en reëel moeten zijn.

(66) Gelet op:

a) het genoemde aandeel van de overheids- en dat van de particuliere crediteuren;

b) de respectieve percentages van kwijtschelding van schulden door de overheids- en door de particuliere crediteuren (zie tabel in overweging 43) en met name het feit dat de belangrijkste schuld, die van IFA, voor 99% is kwijtgescholden;

c) de voorkeur die bij de liquidatie aan de overheidscrediteuren en hun onderscheiden territoriale organismen is gegeven;

d) de hypotheek die tot zekerheid voor de schuld bij de sociale zekerheid diende,

concludeert de Commissie dat door de (verzekerde of in elk geval bevoorrechte) overheidscrediteuren aanzienlijke bedragen (wat de belangrijkste schuld betreft, nagenoeg de volledige schuld) zijn kwijtgescholden, terwijl de schuldverlichting door de particuliere crediteuren (die over het algemeen niet verzekerd zijn) verwaarloosbaar of onbestaande is. De particuliere crediteuren hadden vrijwel geen uitzicht op ook maar een gedeeltelijke terugbetaling van de lening als de onderneming zou worden geliquideerd, in tegenstelling tot de overheidscrediteuren die verzekerd of bevoorrecht zijn. Wanneer beide soorten crediteuren worden vergeleken, kan niet langer worden beweerd dat hun optreden identiek is, en dat de kwijtschelding van schulden van HAMSA aan de overheid aan de criteria beantwoordt die voor particuliere investeringen gelden.

Gelet op het voorgaande meent de Commissie dat de houding van particuliere investeerders niet als argument kan worden aangehaald om het vermoeden weg te nemen dat kwijtschelding van schulden door overheidsinstanties gelijkstaat aan staatssteun.

[1] Hof van Justitie, arrest van 14 september 1994, zaak nr. C-278/92, Spanje tegen Commissie, Jurisprud. 1994, blz. I-4103, punt 22.

[2] Bulletin van de Europese Gemeenschappen, september 1984, mededeling inzake deelneming van overheidsinstanties in het kapitaal van ondernemingen.

Gevolgen van de steun voor de mededinging

(67) Deze steunmaatregelen vervalsen de concurrentie of dreigen deze te vervalsen en bevoordelen duidelijk de onderneming HAMSA in vergelijking met de andere ondernemingen in de sector, die geen steun van de overheid hebben gekregen. Als bovendien rekening wordt gehouden met, enerzijds, de waarde van het handelsverkeer van de producten waarin HAMSA in 1997 handelde, en, anderzijds, de Spaanse productie ten opzichte van die in de overige lidstaten, blijkt dat de betrokken steunmaatregelen de handel tussen de lidstaten kunnen beïnvloeden voorzover zij de nationale productie ten nadele van die in de andere lidstaten bevoordelen.

Declarant: Spanje Partner: EU 1997	Hoeveelheid (in ton) Invoer	Hoeveelheid (in ton) Uitvoer	Waarde (× 1 000 ECU) Invoer	Waarde (× 1 000 ECU) Uitvoer
Kaas	79 500	17 599	283 938	52 938
Varkensvlees	54 399	165 424	116 077	346 644
Hammen, slachtafvallen, lever, buikspek	8 569	29 030	7 552	62 804
Varkens	466 000 stuks	708 000 stuks	31 049	89 660
Diervoeding	498 200	394 355	89 544	69 634

(68) Om de vorenvermelde redenen is de Commissie van oordeel dat de aan HAMSA toegekende steun aan de voorwaarden van artikel 92, lid 1, van het Verdrag beantwoorden. Spanje heeft niet voldaan aan de verplichting die op grond van artikel 93, lid 3, van het Verdrag op hem rust door in een aantal gevallen steun te hebben toegekend zonder deze vooraf bij de Commissie te hebben aangemeld en door, in andere gevallen waarin de steun was aangemeld, de Commissie niet in staat te hebben gesteld zich over de verenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt uit te spreken.

Berekening van de aan HAMSA toegekende steun

(69) Na onderzoek van de door de Spaanse autoriteiten verstrekte gegevens is de Commissie van oordeel dat voor de berekening van de bedragen van de aan HAMSA toegekende staatssteun rekening moet worden gehouden met de in de overwegingen 70 tot en met 96 vermelde gegevens:

Vóór mei 1995

(70) Op 25 mei 1993 besloot IFA een lening toe te staan voor een bedrag van 375 miljoen ESP; de lening werd toegekend op 12 augustus 1993. Deze lening is nog altijd niet terugbetaald en er is geen rente betaald.

(71) Op 25 mei 1993 keurde IFA een borgstelling goed voor 375 miljoen ESP; de borgstelling gebeurde op 18 juni 1993. Er is voor deze borgstelling, die op 29 september 1996 voor 401 934 206 ESP is aangesproken, geen enkele premie betaald.

(72) Volgens de Spaanse autoriteiten zijn de betrokken steunmaatregelen toegekend in het kader van steunmaatregel nr. N 624/92, die bij brief van 16 december 1992 door de Commissie was goedgekeurd. Dit argument kan echter niet worden aanvaard. Steunmaatregel nr. N 624/92 betreft alleen een wijziging van de beschikbare middelen voor een reeds door de Commissie goedgekeurde steunmaatregel (nr. N 71/88). De laatstgenoemde maatregel betreft door IFA verleende steun in de vorm van borgstellingen voor over het algemeen niet meer dan 25 miljoen ESP ten gunste van coöperatieve verenigingen en naamloze vennootschappen met werknemersparticipatie, en voor 3 miljoen ESP ten gunste van zelfstandigen. De jaarlijkse kosten van deze borgstellingen belopen 1,2%. Ook wordt voorzien in steun in de vorm van leningen voor de financiering van de vlottende middelen en voor de herfinanciering van de schulden. Gewoonlijk staat IFA deze leningen toe aan levensvatbare ondernemingen tegen een rentevoet van 11% en voor ten hoogste twee jaar; de leningen voor de vlottende middelen vormen een aanvulling op die voor de financiering van de vaste activa. De steun die aan HAMSA werd toegekend, beantwoordt niet aan deze criteria en bijgevolg kan niet worden aangenomen dat zij in het kader van steunmaatregel nr. N 624/92 door de Commissie is goedgekeurd.

(73) Op 26 mei 1994 keurde IFA een lening van 550 miljoen ESP goed; die lening werd toegekend op 28 juni 1994. Deze lening is nog steeds niet terugbetaald en er is geen rente betaald.

(74) Op 26 mei 1994 keurde IFA voor 200 miljoen ESP een borgstelling goed, die op 28 juni 1994 werd toegekend. HAMSA heeft nog steeds de premie van 1,2% niet betaald en de borgstelling is op 29 januari 1996 voor 207 578 082 ESP aangesproken.

(75) Volgens de Spaanse autoriteiten is deze steun toegekend in het kader van steunmaatregel nr. N 428/93, die door de Commissie is goedgekeurd bij brief van 2 september 1993. Dit argument kan niet worden aanvaard omdat de begunstigden van die steunmaatregel uitsluitend KMO's konden zijn met ten hoogste 250 werknemers, een omzet van niet meer dan 20 miljoen ECU en een balanstotaal van niet meer dan 10 miljoen ECU. HAMSA kan wegens het aantal werknemers en wegens de omzet

niet als een KMO worden beschouwd. De door IFA aan HAMSA toegekende steun kan bijgevolg niet in het kader van steunmaatregel nr. N 428/93 passen, en daarom heeft de Commissie er niet mee ingestemd.

Tussen mei 1995 en april 1997

Steun in de vorm van borgstellingen

(76) IFA heeft een borgstelling voor 100 miljoen ESP op 16 juni 1995 goedgekeurd die op 16 augustus 1995 is toegekend. Deze borgstelling is op 19 augustus 1996 en op 11 november 1997 vervangen door een borgstelling voor hetzelfde bedrag, die nog altijd geldt. De daaraan verbonden premie van 1,2% is nooit betaald.

(77) IFA heeft een borgstelling voor 50 miljoen ESP op 16 juni 1995 goedgekeurd die op 14 september 1995 is toegekend. Deze borgstelling is op 18 augustus 1996 en op 11 november 1997 vervangen door een borgstelling voor hetzelfde bedrag, die nog altijd geldt. De daaraan verbonden premie van 1,2% is nooit betaald.

(78) Op 9 april 1996 heeft IFA drie borgstellingen goedgekeurd:

a) één voor 100 miljoen ESP, toegekend op 8 oktober 1996;

b) één voor 75 miljoen ESP, toegekend op 20 augustus 1996; en

c) één voor 25 miljoen ESP, op 11 november 1997 toegekend voor een bedrag van slechts 21 748 150 ESP.

Deze borgstellingen gelden nog en de daaraan verbonden premies van 1,5% zijn nog steeds niet betaald.

(79) Op 3 april 1997 heeft IFA twee borgstellingen goedgekeurd:

a) één voor 450 miljoen ESP, toegekend op 6 februari 1998; en

b) één voor 300 miljoen ESP, toegekend op 2 mei 1997.

Deze borgstelling gelden nog en de daaraan verbonden premies van 1,2% zijn nog steeds niet betaald.

Steun in de vorm van leningen

(80) IFA heeft een lening van 350 miljoen ESP goedgekeurd op 11 juli 1995 en toegekend op 24 oktober 1995.

(81) IFA heeft een lening van 125 miljoen ESP goedgekeurd op 2 oktober 1995 en toegekend op 24 oktober 1995.

(82) IFA heeft een lening van 25 miljoen ESP goedgekeurd op 28 september 1995 en toegekend op 17 oktober 1996.

(83) IFA heeft een lening van 1 739 miljoen ESP goedgekeurd op 10 december 1995 en toegekend op 30 december 1995.

(84) IFA heeft een lening van 850 miljoen ESP goedgekeurd op 28 mei 1996 en toegekend op 11 juli 1996.

(85) IFA heeft een lening van 1 100 miljoen ESP goedgekeurd op 1 oktober 1996 en toegekend op 5 november 1996.

(86) IFA heeft een lening van 700 miljoen ESP goedgekeurd op 3 april 1997 en toegekend in twee tranches: één van 400 miljoen ESP op 2 juni 1997 en één van 300 miljoen ESP op 31 juli 1997.

(87) Voorts heeft IFA op 2 augustus 1996 via het overheidsbedrijf SOPREA van een lening van 300 miljoen ESP die door de financiële instelling „la Caixa" aan HAMSA was toegekend, 275 951 288 ESP overgenomen. HAMSA heeft dit bedrag niet aan IFA terugbetaald. De Commissie meent dan ook dat deze schuld moet worden beschouwd als een lening aan HAMSA ten belope van 275 951 288 ESP. Geen van de genoemde leningen is terugbetaald en ook de rente ervan is niet voldaan.

Kapitalisering van de schulden van HAMSA en kwijtschelding van schulden door overheidsinstanties

Kapitalisering van de schulden van HAMSA

(88) Op 29 april 1997 heeft IFA een deel van de schuld van HAMSA die na 1995 is ontstaan, namelijk 4 680 miljoen ESP, gekapitaliseerd. Deze kapitalisering betrof de leningen van 350 miljoen ESP (overweging 79), 125 miljoen ESP (overweging 80), 1 735 miljoen ESP (overweging 82), 850 miljoen ESP (overweging 83) en 1 100 miljoen ESP (overweging 84), die, uitgezonderd een bedrag van 7 miljoen ESP als gevolg van een boekhoudkundige fout, in kapitaal werden omgezet. Deze verrichting moet eigenlijk als staatssteun worden aangemerkt. Om een dubbele boeking te voorkomen wordt echter met de kapitalisering geen rekening gehouden bij de vaststelling van de omvang van de in totaal aan HAMSA toegekende overheidssteun, omdat deze kapitalisering betrekking heeft op de schulden die voortvloeien uit leningen die reeds in de berekening van de totale, aan HAMSA toegekende steun zijn opgenomen.

Kwijtschelding van schulden

(89) Op 28 mei 1997 heeft HAMSA steun ontvangen van overheidsinstanties in de vorm van kwijtschelding van schulden van vóór mei 1995 ten belope van 3 554 334 000 ESP. Deze schuldverlichting moet worden aangemerkt als staatssteun.

(90) De schuld die door IFA is kwijtgescholden, namelijk 2 192 754 000 ESP, wordt niet in aanmerking genomen voor de berekening van het totaalbedrag van de aan HAMSA toegekende staatssteun om een dubbele boeking te voorkomen, aangezien deze schuld voortvloeit uit de leningen en aangesproken borgstellingen die IFA in de periode vóór mei 1995 aan HAMSA heeft toegekend (zie de overwegingen 69 tot en met 74) en die reeds in aanmerking zijn genomen voor de berekening van het totaalbedrag van de aan HAMSA toegekende staatssteun.

(91) Het overblijvende deel van de kwijtschelding, namelijk 1 361 580 000 ESP, moet echter wel in de berekening van het totaalbedrag van de aan HAMSA toegekende staatssteun worden verwerkt.

Conclusies

Staatssteun in de vorm van borgstellingen

(92) De Commissie is van oordeel dat voor onderhavige beschikking rekening moet worden gehouden met de volgende steunmaatregelen van de staat ten gunste van HAMSA in de vorm van borgstellingen:

a) de borgstelling voor 375 miljoen ESP, toegekend op 18 juni 1993 en voor een bedrag van 401 934 206 ESP aangesproken op 29 september 1996;

b) de borgstelling voor 200 miljoen ESP, toegekend op 28 juni 1994 en voor een bedrag van 207 578 082 ESP aangesproken op 29 januari 1996;

c) de borgstelling voor 100 miljoen ESP, toegekend op 16 augustus 1995 en op 19 augustus 1996 en 11 november 1997 vervangen door een borgstelling voor hetzelfde bedrag;

d) de borgstelling voor 50 miljoen ESP, toegekend op 14 september 1995 en vervangen op 19 augustus 1996 en 11 november 1997;

e) de drie borgstellingen voor de volgende bedragen: 100 miljoen ESP, toegekend op 8 oktober 1996; 75 miljoen ESP, toegekend op 20 augustus 1996, en 21 748 150 ESP, toegekend op 11 november 1997;

f) de twee borgstellingen voor de volgende bedragen: 450 miljoen ESP, toegekend op 6 februari 1998, en 300 miljoen ESP, toegekend op 2 mei 1997.

(93) De Spaanse regering zal het steungehalte van de borgstellingen moeten berekenen overeenkomstig punt 38 van de mededeling van de Commissie aan de lidstaten (PB C 307 van 13.11.1993), waarin is bepaald dat het steungehalte van borgstellingen het verschil is tussen de rente die de lener in een vrije markt zou moeten betalen, en de rente die werkelijk, dankzij de borgstelling, moet worden betaald, na aftrek van eventuele voor de borgstelling betaalde premies. Voor geen van de toegekende borgstellingen is echter een premie betaald.

(94) De steun in de vorm van borgstellingen die vóór mei 1995 zijn toegekend, moet op twee manieren in de berekening worden opgenomen: enerzijds als steun in de vorm van een borgstelling voor de periode tussen de toekenning en het aanspreken van de borgstelling, en anderzijds via de bedragen van de borgstellingen die zijn aangesproken, met rente vanaf de datum waarop deze zijn aangesproken.

Staatssteun in de vorm van leningen

(95) De Commissie is van oordeel dat voor de onderhavige beschikking rekening moet worden gehouden met de volgende steunmaatregelen van de staat ten gunste van HAMSA in de vorm van leningen:

a) een lening van 375 miljoen ESP, toegekend op 12 augustus 1993;

b) een lening van 550 miljoen ESP, toegekend op 28 juni 1994;

c) twee leningen: één van 350 miljoen ESP en één van 125 miljoen ESP, toegekend op 24 oktober 1995;

d) een lening van 25 miljoen ESP, toegekend op 17 oktober 1996;

e) een lening van 1 739 miljoen ESP, toegekend op 30 december 1995;

f) een lening van 850 miljoen ESP, toegekend op 11 juli 1996;

g) een lening van 1 100 miljoen ESP, toegekend op 5 november 1996;

h) een lening van 700 miljoen ESP, toegekend in twee tranches: 400 miljoen ESP op 2 juni 1997 en 300 miljoen ESP op 31 juli 1997;

i) een lening van 275 951 288 ESP, die verband houdt met het door IFA op 2 augustus 1996 via het overheidsbedrijf SOPREA overgenomen saldo van een lening van 300 miljoen ESP die door de financiële instelling „la Caixa" aan HAMSA was toegekend.

(96) Aangezien deze leningen niet zijn terugbetaald en daarover geen rente is betaald, moeten zij als staatssteun worden geboekt vanaf de datum van toekenning van de leningen. Als aan een onderneming die normalerwijze geen kredieten zou kunnen verkrijgen, een lening wordt toegestaan, is deze lening eigenlijk een subsidie en de Commissie beschouwt deze dan ook als zodanig [1].

[1] Mededeling van de Commissie aan de lidstaten (PB C 307 van 13.11.1993, punt 41).

Kwijtschelding van schulden door overheidsinstanties

(97) De onderstaande schulden van HAMSA die de betrokken overheidsinstanties op 28 mei 1997 op de vergadering van de crediteuren van HAMSA hebben kwijtgescholden, moeten eveneens op de datum van toekenning ervan als staatssteun aan HAMSA worden geboekt:

— Gemeente Jaén: 158 800 000 ESP;

— Belastingadministratie: 338 589 000 ESP;

— Junta van Andalusië: 69 089 000 ESP;

— Sociale zekerheid: 789 938 000 ESP;

— Confederación Hidrográfica del Guadalquivir: 5 144 000 ESP.

Toepassing van artikel 92, leden 2 en 3, van het Verdrag

(98) Op het in artikel 92, lid 1, van het Verdrag vervatte beginsel van onverenigbaarheid bestaan een aantal afwijkingen.

(99) Het is echter duidelijk dat de in artikel 92, lid 2, opgenomen afwijkingen niet van toepassing zijn. De Spaanse autoriteiten hebben daarop dan ook geen beroep gedaan.

(100) De in artikel 92, lid 3, vervatte afwijkingen moeten bij het onderzoek van een regionaal of sectoraal steunprogramma of van een concrete toepassing van een algemene steunregeling strikt worden geïnterpreteerd.

(101) Deze afwijkingen gelden alleen in gevallen waar het voor de Commissie duidelijk is dat de steun noodzakelijk is voor de verwezenlijking van één van de bewuste doelstellingen. De afwijkingen toepassen voor een maatregel die niet aan deze eis voldoet, zou de handel tussen de lidstaten schaden en de concurrentie vervalsen zonder dat dit door het gemeenschappelijk belang kan worden gerechtvaardigd, en bijgevolg zou onterecht aan marktdeelnemers van bepaalde lidstaten een reeks voordelen worden toegestaan.

(102) Het gaat niet om maatregelen om de verwezenlijking van een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang te bevorderen of om een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen zoals bepaald in artikel 92, lid 3, onder b).

(103) Volgens de Spaanse autoriteiten is de steun aan HAMSA toegekend in het kader van een reddings- en herstructureringsplan voor deze onderneming met als doel de ontwikkeling van bepaalde economische activiteiten te bevorderen en, aangezien de onderneming in een probleemgebied, namelijk Andalusië, is gevestigd, om de ontwikkeling van bepaalde regio's te bevorderen; de steun komt dus in aanmerking voor de uitzonderingen van artikel 92, lid 3, onder a) en c), van het Verdrag.

(104) De Commissie stelt dat de betrokken steunmaatregelen niet zijn opgevat als bevordering van nieuwe investeringen of nieuwe werkgelegenheid op regionaal vlak, noch als maatregel om de tekortkomingen in de infrastructuur horizontaal, dit wil zeggen voor alle ondernemingen in de regio, aan te pakken, maar als steun voor de redding en de herstructurering van één welbepaalde onderneming. Het gaat dus duidelijk om een sectorale maatregel die moet worden beoordeeld in het licht van artikel 92, lid 3, onder c), wat betekent dat met regionale aspecten geen rekening moet worden gehouden.

(105) Of de aan HAMSA toegekende steun verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt, moet worden beoordeeld in het licht van de criteria die de Commissie heeft vastgesteld in de communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden. Overeenkomstig punt 2.2 van deze kaderregeling kan de betrokken lidstaat ervoor kiezen om in de landbouw, als alternatief voor de genoemde kaderregeling, de bijzondere voorschriften van de Commissie inzake reddings- en herstructureringssteun voor afzonderlijke begunstigden te blijven toepassen [1].

Verenigbaarheid van de aan HAMSA toegekende steun met de communautaire kaderregeling voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden

Reddingssteun

(106) Overeenkomstig punt 3.1 van de kaderregeling moet de reddingssteun:

a) bestaan uit kassteun in de vorm van een kredietgarantie of af te lossen kredieten tegen een rente gelijk aan de marktrente;

b) zich qua bedrag beperken tot het strikt noodzakelijke voor de voortzetting van de exploitatie van een onderneming (bijv. dekking van de loonkosten, lopende leveringen);

c) alleen worden uitgekeerd voor de periode (over het algemeen niet langer dan zes maanden) die noodzakelijk is voor de vaststelling van de noodzakelijke en mogelijke herstelmaatregelen;

d) worden gerechtvaardigd door dringende sociale redenen en niet ten gevolge hebben dat de situatie in de sector in andere lidstaten uit het evenwicht wordt gebracht.

(107) Hoewel de Spaanse autoriteiten de tussen mei en december 1995 toegekende steun als reddingssteun hebben aangemeld, beantwoordt deze steun niet aan de genoemde criteria. De rentevoet voor deze leningen, die in totaal 500 miljoen ESP bedragen, stemde niet overeen

[1] Deze specifieke normen voor de landbouwsector golden tot 1 januari 1998, datum waarop een nieuwe versie van de richtsnoeren in werking trad die de genoemde normen, zij het in gewijzigde vorm, omvat.

met de op de markt geldende rentevoet zoals op grond van de kaderregeling is vereist. Voor de toegekende leningen gold een rentevoet van 6 %, terwijl de referentierente voor Spanje in 1995 13,2 % bedroeg. De Spaanse autoriteiten hebben deze rente op 9 april 1996 vervangen door de MIBOR-rente, vermeerderd met 0,5 %. Deze wijziging, die een jaar na de toekenning van de lening is toegepast, was eigenlijk niet meer dan een boekhoudkundige ingreep. De leningen zijn niet terugbetaald en er is geen enkel rentebedrag betaald. HAMSA heeft ook in 1994 en in 1995 met hetzelfde doel dergelijke steun ontvangen, terwijl deze steun volgens de criteria alleen kan worden toegekend voor de periode (over het algemeen niet langer dan zes maanden) die noodzakelijk is voor de vaststelling van de noodzakelijke en mogelijke herstelmaatregelen en, normaal gezien, eenmalig is. Bovendien zijn de eerder toegekende borgstellingen vervangen door andere voor eenzelfde bedrag, die nog steeds gelden.

(108) Bijgevolg voldoen deze steunmaatregelen niet aan de criteria die in de kaderregeling voor reddingssteun zijn vastgesteld.

Herstructureringssteun

(109) In de kaderregeling wijst de Commissie erop dat herstructureringssteun vanuit het oogpunt van de concurrentie specifieke problemen meebrengt omdat hij een onredelijk deel van de last van de structurele aanpassing en de daarmee gepaard gaande sociale en industriële problemen naar andere producenten die geen steun ontvangen en naar andere lidstaten kan verschuiven. Het algemene beginsel moet derhalve zijn, dat herstructureringssteun slechts wordt toegestaan indien kan worden aangetoond dat goedkeuring van deze steun in het belang van de Gemeenschap is. Alvorens de Commissie een dergelijke steunmaatregel goedkeurt, moet een herstructureringsplan worden opgesteld dat aan de volgende vijf voorwaarden beantwoordt:

a) herstel van de levensvatbaarheid binnen een redelijke termijn;

b) vermijding van buitensporige vervalsing van de mededinging;

c) steun in verhouding tot de kosten en baten van de herstructurering;

d) volledige uitvoering van het herstructureringsplan en inachtneming van de voorwaarden;

e) controle en jaarlijks verslag.

Herstel van de levensvatbaarheid binnen een redelijke termijn

(110) Overeenkomstig punt 3.2.2, onder i), van de kaderregeling is conditio sine qua non van elk herstructureringsplan, dat het de levensvatbaarheid en gezondheid op lange termijn van de onderneming binnen een redelijk tijdsbestek dient te herstellen. Derhalve moet herstructureringssteun gekoppeld zijn aan een levensvatbaar herstructureringsprogramma, dat in bijzonderheden aan de Commissie is voorgelegd. Met het plan moet het concurrentievermogen van de onderneming binnen een redelijk tijdsbestek worden hersteld en het plan moet de onderneming in staat stellen alle kosten met inbegrip van afschrijvingen en financiële lasten te dekken en een minimale kapitaalopbrengst te behalen, zodat zij na uitvoering van het plan geen staatssteun meer zal behoeven en op eigen kracht op de markt zal kunnen concurreren. Herstructureringssteun mag over het algemeen slechts één keer worden toegekend.

(111) HAMSA heeft in mei 1993 voor het eerst staatssteun ontvangen om financiële moeilijkheden het hoofd te bieden. Nadien, in mei 1994, heeft de onderneming om dezelfde reden opnieuw staatssteun ontvangen. In mei 1995 is de blote eigendom van aandelen van HAMSA aan IFA overgedragen en vanaf dat tijdstip is zonder onderbreking staatssteun verleend tot en met mei 1997. Tot december 1995 bestond er geen herstructureringsplan voor HAMSA, dit wil zeggen gedurende twee en een half jaar na de eerste toekenning van staatssteun wegens financiële moeilijkheden, en de Spaanse autoriteiten geven zelf toe dat dat plan onvolledig was, omdat het gebaseerd was op ontoereikende en weinig betrouwbare gegevens en afhankelijk van de onzekere uitkomst van de insolventverklaringsprocedure.

(112) Bovendien had het plan alleen betrekking op de reeds tussen mei en december 1995 toegekende steun en op de in 1996 toegestane lening van 1 739 miljoen ESP. Ook werd melding gemaakt van andere financiële noden van de onderneming die deze op de markt of eventueel via staatssteun zou moeten dekken, zonder echter de betrokken bedragen te vermelden.

(113) In het herstructureringsplan werd, om de onderneming weer rendabel te maken, in een aanzienlijke productieverhoging in alle afdelingen voorzien (zie de overwegingen 26 en 27). De Commissie acht het niet realistisch om de levensvatbaarheid te herstellen door een verhoging van de productie (zonder een referentiejaar of de jaarlijkse ontwikkeling te preciseren), aangezien het om een sector met structurele overcapaciteit gaat (zie overweging 119). Het verslag van 31 december 1996 bevestigde deze opvatting: het voorzag in een verlaging van de productie omdat de verkoop beneden de verwachtingen was gebleven (zie overweging 35). De interne herstructureringsmaatregelen waren dus onrealistisch, ook omdat zij op ontoereikende en onbetrouwbare gegevens waren gebaseerd.

(114) De Spaanse autoriteiten hebben aangetoond dat het beheer en de resultaten van de onderneming in 1996 ten opzichte van 1995 enigszins verbeterd waren en dat aanpassingen waren uitgevoerd om de productie te verhogen en op de marktvraag af te stemmen. Ondanks deze verbeteringen moest bij de herziening van het plan in juni 1997 (situatie op 31 december 1996) worden erkend dat na vijf jaar ononderbroken staatssteun

wegens financiële moeilijkheden (1993–1997) als enig alternatief voor het zeker al sinds 1994 dreigende faillissement van HAMSA kapitalisering van de schulden overbleef.

(115) De Commissie herinnert eraan dat steunmaatregelen van de staat in beginsel moeten worden beoordeeld in het licht van de situatie bij de toekenning en niet in functie van latere ontwikkelingen. Om de levensvatbaarheid van de onderneming te herstellen moet hoe dan ook eerst haar situatie weer gezond zijn. De zware financiële lasten van de onderneming die de activa blokkeren, kunnen dan ook niet buiten beschouwing worden gelaten, en er kan geen vrede worden genomen met een eventuele recente positieve „cash flow" gelet op de aanhoudende verliezen van de onderneming (zie de overwegingen 40 tot en met 43) ([1]).

(116) De Commissie erkent dat de varkenspestepidemie waarnaar de Spaanse autoriteiten verwijzen en die zich in Spanje in de herstructureringsperiode voordeed, de herstructurering van HAMSA kan hebben bemoeilijkt en dus een wijziging van het herstructureringsplan rechtvaardigde. Toch is dit geen toereikend argument om de aan HAMSA herhaaldelijk toegekende gelegenheidssteun te rechtvaardigen, omdat de concurrenten van de onderneming met dezelfde moeilijkheden te maken hadden en niet op dergelijke steun konden rekenen.

(117) De Spaanse autoriteiten hebben bij brief van 8 september 1998 enerzijds bevestigd dat de onderneming goed functioneerde en geen nieuwe financiële steun nodig had en dat de herstructurering de levensvatbaarheid had hersteld, en anderzijds erkend dat:

a) de onderneming zou worden geliquideerd;

b) de opbrengst van de verkoop van de productieve en niet-productieve activa zou worden gebruikt om de schulden van HAMSA te betalen en dat het eventuele saldo over de aandeelhouders zou worden verdeeld (IFA heeft 80 % van de aandelen van HAMSA in handen);

c) de koper van de productieve activa verplicht zou zijn voor 4 000 miljoen ESP te investeren.

(118) Bij brief van 21 oktober 1998 hebben de Spaanse autoriteiten bij de Commissie een balans en andere informatie ingediend. Volgens deze gegevens had HAMSA in het eerste halfjaar van 1998 een positieve „cash flow" van 18 miljoen ESP, maar ook werden nog verliezen genoteerd voor een bedrag van 126 miljoen ESP. Gelet op de voorgeschiedenis van HAMSA, de omvang van de schuldenlast in het verleden en van de ontvangen steun, kan overigens niet worden aanvaard dat louter op basis van een lichtjes positieve „cash flow" in het eerste halfjaar van 1998, zonder winst of winstverwachtingen, geconcludeerd wordt dat de levensvatbaarheid van de onderneming hersteld is. Overeenkomstig de rechterlijke uitspraak in de zaak Breda Fucine (zie de voetnoot bij overweging 115), kan, om aan te tonen dat de onderneming weer levensvatbaar is, niet worden verwezen naar de verbetering van de bedrijfsresultaten als de uitzonderlijke financiële lasten buiten beschouwing worden gelaten.

(119) Het bod van de koper (dat overigens niet was voorafgegaan door een openbare aanbesteding, hetgeen betekent dat de aanvaarding ervan elementen van staatssteun ten gunste van de koper kan bevatten ([2]) was voor de productieve activa van HAMSA beperkt tot de schulden op korte termijn, voorzover die de vlottende middelen niet te boven gingen en voor de vaste activa tot 840 miljoen ESP, waarvan de betaling over vier jaar was gespreid. Bovendien had de koper aan zijn bod de voorwaarde gekoppeld dat hij niet voor vorderingen op en andere schulden van HAMSA aansprakelijk kon worden gesteld. De Commissie meent dat de voorwaarden van dit bod voor de productieve activa van HAMSA de twijfel over de levensvatbaarheid van de onderneming alleen maar doen toenemen. De Commissie is voorts van oordeel dat de door de koper aan de overheid gevraagde garanties eventueel ook als staatssteun kunnen worden aangemerkt.

(120) De Spaanse autoriteiten hebben de Commissie voor het eerst bij brief van 21 oktober 1998 meegedeeld dat de opbrengsten van HAMSA in 1992 13 300 miljoen ESP, in 1995 5 300 miljoen ESP, in 1996 7 100 miljoen ESP en in 1997 7 400 miljoen ESP bedroegen. Noch voor 1993 noch voor 1994 hebben zij cijfers meegedeeld, en voor de scherpe daling van de bedrijfsinkomsten tussen 1992 en 1995 is geen verklaring gegeven. In het licht van de beschikbare informatie neemt de Commissie redelijkheidshalve aan dat het door HAMSA in 1995 verloren marktaandeel in handen van de concurrenten was overgegaan. Wat de toename van de bedrijfsinkomsten tussen 1995 enerzijds, en 1996 en 1997 anderzijds betreft, wordt niet uitgelegd of deze stijging het gevolg is van de herstructureringsmaatregelen of van de prijsvermindering die de onderneming dankzij de toegekende steun kon toepassen. De kosten hebben in de periode 1995–1998 daarentegen geen grote veranderingen ondergaan.

(121) De Commissie concludeert derhalve dat de betrokken staatssteun niet is toegekend in het kader van een herstructureringsplan voor de onderneming, maar dat hij consequent voor elk liquiditeitsprobleem van de onderneming is toegekend. Bijgevolg mag worden aangenomen dat het herstructureringsplan voor HAMSA niet geschikt was om de onderneming binnen een redelijke termijn weer voor lange tijd levensvatbaar te maken (in het eerste halfjaar van 1998 was de onderneming nog verliesgevend), noch om de onderneming de concurrentie met andere te laten aangaan zonder staatssteun, aangezien op het herstel van de levensvatbaarheid nog geen uitzicht wordt gegeven.

([1]) Gerecht van eerste aanleg, arrest van 15 september 1998, zaak T-126/96, Breda Fucine, punt 83 (nog niet gepubliceerd).

([2]) Verslag over het mededingingsbeleid 1993, blz. 225, punt 403.

Voorkoming van concurrentievervalsing

(122) Overeenkomstig punt 3.2.2, onder ii), van de kaderregeling, moeten maatregelen worden genomen om nadelige gevolgen voor concurrenten zoveel mogelijk te compenseren. De Commissie stelt bijgevolg dat, wanneer op de gemeenschappelijke markt voor de sector waarin de begunstigde van de steun zijn activiteiten uitoefent, structurele overcapaciteit bestaat, het herstructureringsplan tot de herstructurering van de sector moet bijdragen door evenredig met de toegekende steun productiecapaciteit af te stoten.

(123) Een aantal activiteiten van HAMSA, met name de productie van diervoeding en het slachten en kweken van varkens, geschieden in sectoren waarvoor er op de gemeenschappelijke markt een structurele overcapaciteit bestaat, die door de Commissie is bevestigd in Beschikking 94/173/EG van 22 maart 1994 tot vaststelling van de selectiecriteria voor investeringen ter verbetering van de voorwaarden inzake verwerking en afzet van land- en bosbouwproducten en tot intrekking van Beschikking 90/342/EEG [1] (zie met name punt 2.1, derde streepje, punt 2.6, eerste streepje, en punt 2.10, twee en derde streepje, van de bijlage bij die beschikking). Bijgevolg lijkt de begunstigde ook op grond van de kaderregeling productiecapaciteit te moeten afstoten.

(124) De Spaanse autoriteiten hebben de Commissie bij brief van 19 december 1997 meegedeeld dat door de sluiting van een slachthuis, een uitsnijderij en een diervoedingfabriek, en door de stopzetting van een productielijn voor paté, de productiecapaciteit verminderd was.

(125) De Commissie stelt echter dat deze verminderingen van de productiecapaciteit niet in het in december 1995 opgestelde herstructureringsplan voorkwamen. Daarin was wel voorzien in een aanzienlijke opvoering van het aantal geslachte dieren, van de productie van vleesproducten, kaas en diervoeding, alsmede in het weer in eigen beheer nemen van de varkenskwekerij en de hammenproductie. Bovendien lijken deze capaciteitsverminderingen geen betrekking te hebben op werkelijk door de onderneming gebruikte capaciteit.

Steun in verhouding tot de kosten en de baten van de herstructurering

(126) Overeenkomstig punt 3.2.2, onder iii), van vorengenoemde kaderregeling moet de steun in verhouding staan tot de kosten en de baten van de herstructurering. Het bedrag van de steun moet tot het voor de uitvoering van de herstructurering strikt noodzakelijke minimum worden beperkt en in verhouding staan tot de voordelen die daarvan voor de Gemeenschap worden verwacht. Derhalve wordt van de begunstigden van de steun doorgaans verwacht dat zij met eigen middelen of via externe commerciële financiering, tegen marktvoorwaarden, aan het herstructureringsplan een belangrijke bijdrage leveren. Voorts mag steun voor financiële herstructurering de financiële lasten van de onderneming niet buitensporig verlichten.

(127) In voorliggend geval is door vers geld in te brengen alleen door de staat tot het herstructureringsplan bijgedragen. De familie Molina, die 100 % van de aandelen van HAMSA bezat, zag haar aandeel tot 20 % slinken omdat IFA de schulden van HAMSA had gekapitaliseerd. Niet de familie Molina, die tot 31 december 1997 de blote eigendom van alle aandelen had, maar IFA had tot deze verrichting besloten, en de familie Molina moest daarvoor geen kapitaal inbrengen. Andere investeerders hebben evenmin tot het herstructureringsplan bijgedragen. Bovendien had HAMSA, gelet op haar financiële positie, zonder de borgstelling van de staat geen externe financiering kunnen krijgen.

(128) Het argument van de Spaanse autoriteiten dat particuliere crediteuren, waaronder de familie Molina, tot de herstructurering hebben bijgedragen door schulden kwijt te schelden, kan niet in aanmerking worden genomen. Volgens de Commissie kan schuldverlichting die in het kader van de insolventverklaringsprocedure van een onderneming geschiedt, niet als een bijdrage van deze onderneming tot haar eigen herstructurering worden beschouwd. De Commissie wijst erop dat, zelfs al zou dit het geval zijn, de door particuliere crediteuren kwijtgescholden schulden slechts een zeer klein deel van de aan HAMSA toegekende steun uitmaken (zie overweging 65).

(129) Tenslotte blijkt dat de aan HAMSA toegekende staatssteun in de vorm van schuldverlichting en kapitalisering van deze schulden in mei 1997 de financiële lasten van HAMSA ten opzichte van de totale schuldenlast buitensporig heeft verlicht, wat met het bepaalde in de genoemde kaderregeling in strijd is. Op 31 december 1996 bedroegen de schulden van HAMSA 6 814 miljoen ESP, op 29 april 1997 werd 4 680 miljoen ESP gekapitaliseerd en in mei 1997 hebben de overheidscrediteuren van HAMSA schulden tot een beloop van 3 554 miljoen ESP kwijtgescholden (zie overweging 42).

(130) De Commissie kan dan ook niet aannemen dat de aan HAMSA toegekende steun in verhouding staat tot de kosten en de baten van de herstructurering.

Volledige uitvoering van het herstructureringsplan en inachtneming van de voorwaarden; controle en jaarlijks verslag

(131) Tot slot is in de kaderregeling bepaald dat de onderneming het aan de Commissie voorgelegde en door deze laatste goedgekeurde herstructureringsplan onverkort moet uitvoeren en alle in de beschikking van de Commissie vastgestelde verplichtingen moet nakomen. Op de uitvoering en de voortgang van het herstructureringsplan wordt toezicht gehouden door middel van gedetailleerde jaarverslagen die bij de Commissie moeten worden ingediend.

[1] PB L 79 van 23.3.1994, blz. 29.

(132) De Commissie heeft van de Spaanse autoriteiten echter alleen het herstructureringsplan van HAMSA ontvangen dat in december 1995 was opgesteld en bij brief van 4 juli 1997 was meegedeeld, toen de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag reeds was ingeleid. Zij heeft zich dus niet binnen de vastgestelde termijn kunnen uitspreken. In juni 1997 werd een verslag ingediend over de situatie per 31 december 1996, waarin vooral de wijzigingen van het in december 1995 opgestelde herstructureringsplan worden meegedeeld en dat ook in het kader van de procedure aan de Commissie is toegezonden. De Commissie wijst er echter op dat deze documenten bij haar zijn ingediend nadat de steun was uitgekeerd, zodat zij niet in staat was zich over het herstructureringsplan uit te spreken of te overwegen of tijdens de uitvoering van het genoemde plan bepaalde maatregelen moesten worden opgelegd. Voorts constateert de Commissie dat het herstructureringsplan niet alleen onvolledig was, omdat het slechts een deel van de toegekende steun betrof, en niet volledig is toegepast, maar dat het bovendien zonder goedkeuring van de Commissie is gewijzigd om met de ontwikkelingen in de situatie van HAMSA rekening te kunnen houden. De Commissie concludeert dat er tot juni 1997 geen herstructurering is geweest, maar alleen een reeks concrete steunmaatregelen met als enig doel de onderneming in de markt te houden.

Bijzondere voorwaarden voor herstructureringssteun in steungebieden

(133) De Spaanse autoriteiten hebben er in hun opmerkingen op gewezen dat HAMSA in een probleemgebied gevestigd is en dat de steun voor deze onderneming dus in aanmerking kan komen voor afwijking van artikel 92, lid 3, onder a). Deze steunmaatregelen moeten bijgevolg in het licht van punt 2.3.2 van de kaderregeling worden beoordeeld, waarin voorwaarden worden vastgesteld voor herstructureringssteun in steungebieden.

(134) In de kaderregeling is bepaald dat de Commissie bij de beoordeling van herstructureringssteun in steungebieden rekening moet houden met de behoeften van de regionale ontwikkeling. Dat een onderneming in een steungebied gevestigd is, betekent evenwel niet dat herstructureringssteun zonder meer moet worden toegestaan. Een regio is op middellange tot lange termijn niet erbij gebaat dat ondernemingen die wegens structurele of andere factoren uiteindelijk tot de ondergang zijn gedoemd, op kunstmatige wijze in stand worden gehouden. Aangezien slechts beperkte communautaire en nationale middelen voor steun ter bevordering van de regionale ontwikkeling beschikbaar zijn, is het voorts in het belang van die regio's zelf dat zij deze beperkte middelen gebruiken om zo snel mogelijk andere, voor lange tijd levensvatbare activiteiten te ontwikkelen. Tenslotte moet concurrentievervalsing zoveel mogelijk worden beperkt, ook bij steun aan ondernemingen in steungebieden.

(135) Op basis van deze beginselen is in de kaderregeling gesteld dat de hierboven reeds genoemde criteria van punt 3.2.2 van de kaderregeling eveneens voor steungebieden van toepassing zijn.

(136) Wat het herstel van de levensvatbaarheid betreft, is in de kaderregeling bepaald dat ook voor steungebieden de herstructurering moet leiden tot een economisch levensvatbare onderneming die tot de feitelijke ontwikkeling van de regio bijdraagt zonder dat voortdurend steun nodig is. Herhaaldelijk verleende steun zal dus niet soepeler worden behandeld dan in gebieden die niet voor regionale steun in aanmerking komen. In het voorliggende geval meent de Commissie dat HAMSA gedurende vijf jaar gebruik heeft gemaakt van herhaalde steun zonder dat deze steun tot een duurzaam herstel van de levensvatbaarheid van de onderneming heeft geleid.

(137) Voorts moeten volgens de kaderregeling de herstructureringsplannen correct worden uitgevoerd en passend worden gecontroleerd. Om concurrentievervalsing te voorkomen moet de steun bovendien in verhouding staan tot de kosten en de baten van de herstructurering. Om bovenvermelde redenen is de Commissie van oordeel dat deze criteria in het onderhavige geval niet in acht zijn genomen.

(138) Tenslotte is in de kaderregeling ook bepaald dat de Commissie een minder strikte houding kan aannemen ten aanzien van de vereiste capaciteitsvermindering indien er sprake is van een markt met structurele overcapaciteit. Als de regionale ontwikkeling daarbij gebaat is, zal de Commissie een geringere capaciteitsvermindering eisen dan in gebieden die niet voor regionale steun in aanmerking komen, waarbij zij een onderscheid zal maken tussen gebieden die voor regionale steun in aanmerking komen op grond van artikel 92, lid 3, onder a), en die welke daarvoor in aanmerking komen op grond van artikel 92, lid 3, onder c), om rekening te houden met het ernstigere karakter van de regionale problemen van de eerste categorie.

(139) Bij brief van 19 december 1997 hebben de Spaanse autoriteiten de Commissie meegedeeld dat de productiecapaciteit was verminderd door sluiting van een slachthuis (capaciteitsvermindering van ongeveer 15 %) en van één van beide uitsnijderijen (capaciteitsvermindering van ongeveer 15 %), en door stopzetting van de productielijn voor paté en sluiting van één van de diervoedingfabrieken (capaciteitsvermindering van ongeveer 25 %). Wat de activiteiten van HAMSA in de vleessector betreft, met name de varkensteelt, de vervaardiging van producten op basis van varkensvlees en de verkoop van vers varkensvlees, verwijzen de Spaanse autoriteiten in hun opmerkingen naar Beschikking 94/173/EG (punt 2.10, derde streepje, van de bijlage erbij), op grond waarvan investeringen in verband met het kweken van varkens, runderen, schapen en pluimvee in gebieden van doelstelling 1 toegelaten is, als is aangetoond dat de regionale capaciteit daar ontoereikend is. De Spaanse autoriteiten vermelden terecht dat Andalusië slechts drie slachthuizen heeft, terwijl Catalonië, met een even groot inwonertal, er 75 telt.

(140) In dit verband zij erop gewezen dat het eerste herstructureringsplan van HAMSA niet in een capaciteitsvermindering voorzag, maar wel in een, in enkele gevallen zelfs aanzienlijke, verhoging van de productie van de onderneming. Het is dan ook weinig waarschijnlijk dat de Commissie dit plan zoals het in december 1995 was opgesteld, zou hebben goedgekeurd. De capaciteitsverminderingen die later zijn geregistreerd, waren eenmalig en pasten niet in het raam van een herstructureringsplan.

(141) Zelfs wanneer de capaciteitsvermindering in een aantal afdelingen van HAMSA als toereikend wordt aangemerkt omdat de onderneming in een probleemgebied is gevestigd, is het hoe dan ook duidelijk dat aan de overige voorwaarden van de kaderregeling niet is voldaan. De Commissie concludeert derhalve dat de aan HAMSA verleende steun niet beantwoordt aan de criteria die zijn vastgesteld in de kaderregeling voor herstructureringssteun en dat hij bijgevolg niet voor de afwijkingen van artikel 92, lid 3, onder a) en c), in aanmerking kan komen.

Overeenstemming van de aan HAMSA toegekende steun met de bijzondere regels inzake redding en herstructurering die de Commissie voor de landbouwsector tot 1 januari 1998 heeft toegepast

(142) Volgens de gangbare praktijk van de Commissie in de landbouwsector tot 1 januari 1998, kan de toekenning van reddings- of herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden onder bepaalde voorwaarden worden toegestaan:

a) de steun moet worden gebruikt om de financiële lasten te verlichten die voortvloeien uit leningen die voor in het verleden gedane investeringen zijn aangegaan;

b) het gecumuleerde subsidie-equivalent van de eventueel bij het aangaan van de leningen toegekende steun en de nieuwe steun mag niet hoger zijn dan het percentage dat de Commissie in de regel voor investeringen voor de verbetering van verwerking en afzet en voor investeringen in de primaire productie toestaat;

c) de nieuwe steun moet verband houden met een aanpassing van de op nieuwe leningen te betalen rente aan de schommeling van het rentetarief (en mag in dit geval niet hoger zijn dan de verandering van de rente op nieuwe leningen) of moet ten goede komen aan landbouwbedrijven die garanties bieden op het stuk van hun levensvatbaarheid, met name in het geval dat deze landbouwbedrijven door de financiële lasten van bestaande leningen in gevaar kunnen komen en eventueel zelfs failliet kunnen gaan.

(143) In hun antwoord op de brieven van de Commissie van 29 april en 10 oktober 1997 hebben de Spaanse autoriteiten geen gegevens verstrekt op basis waarvan de Commissie had kunnen afleiden dat de betrokken steun bestemd was om financiële lasten in verband met in het verleden gedane investeringen te verlichten en dat dus aan vorenvermelde voorwaarden is voldaan.

(144) Bij brief van 8 september 1998 hebben de Spaanse autoriteiten voor het eerst meegedeeld dat de in 1993 en 1994 toegekende steun tot doel had de financiële lasten in verband met in het verleden gedane investeringen te verlichten. De Spaanse autoriteiten hebben daarover echter in het geheel geen nadere gegevens verstrekt, noch elementen aangereikt aan de hand waarvan de Commissie had kunnen nagaan of vorenvermelde criteria in acht waren genomen.

(145) Onder die omstandigheden komt de Commissie dan ook tot de gevolgtrekking dat de betrokken steunmaatregelen niet aan die bijzondere regels beantwoorden.

VII. **CONCLUSIES**

(146) De Commissie stelt vast dat Spanje de betrokken steunmaatregelen op onwettige wijze heeft verleend omdat een aantal ervan niet vooraf bij de Commissie is aangemeld en andere steun toegekend is zonder de uitspraak van de Commissie over de verenigbaarheid ervan af te wachten.

(147) Om boven uiteengezette redenen kunnen de betrokken steunmaatregelen, die aan de voorwaarden van artikel 92, lid 1, van het Verdrag voldoen, niet voor de afwijkingen van artikel 92, leden 2 en 3, in aanmerking komen.

(148) Bijgevolg zijn de genoemde steunmaatregelen onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt.

(149) Wanneer steunmaatregelen onverenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt, moet de Commissie in beginsel gebruikmaken van de mogelijkheid waarover zij op grond van het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 12 juli 1973 in zaak 70/72 (Commissie tegen Bondsrepubliek Duitsland) [1], bevestigd bij de arresten van 24 februari 1987 in zaak 310/85 (Denzel tegen Commissie) [2] en van 20 september 1990 in zaak C-5/89 (Commissie tegen Bondsrepubliek Duitsland) [3] beschikt en de lidstaat verplichten alle onrechtmatig toegekende steun van de begunstigde terug te vorderen.

(150) De steun moet worden terugbetaald om naar de situatie van vóór de steunverlening terug te keren en om alle financiële voordelen die de begunstigden vanaf de toekenning van de onwettige steun ten onrechte zouden hebben verkregen, ongedaan te maken.

(151) De steun moet worden terugbetaald overeenkomstig de procedures en de bepalingen van de Spaanse wetgeving,

[1] Jurispr. 1973, blz. 813.
[2] Jurispr. 1987, blz. 901.
[3] Jurispr. 1990, blz. I-3437.

waarbij de rente begint te lopen vanaf de datum van toekenning van de betrokken steun. Deze rente wordt berekend op basis van de commercieel gebruikelijke rentevoet, onder verwijzing naar deze die in het kader van de regionale steunmaatregelen voor de berekening van het subsidie-equivalent wordt gebruikt [1].

(152) Deze beschikking loopt niet vooruit op de consequenties die aan deze situatie eventueel nog kunnen worden verbonden in het raam van de financiering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid door het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL),

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING VASTGESTELD:

Artikel 1

Onderstaande, door Spanje aan Hijos de Andrés Molina SA toegekende steunmaatregelen zijn onwettig omdat de Commissie zich daarover in het ontwerpstadium niet heeft kunnen uitspreken. Bovendien zijn zij onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag en komen zij niet in aanmerking voor de afwijkingen van de leden 2 en 3 van genoemd artikel, en bijgevolg moeten zij worden ingetrokken:

1. Staatssteun in de vorm van borgstellingen, namelijk:

   a) de borgstelling voor 375 miljoen ESP, toegekend op 18 juni 1993 en aangesproken op 29 september 1996 voor een bedrag van 401 934 206 ESP;

   b) de borgstelling voor 200 miljoen ESP, toegekend op 28 juni 1994 en aangesproken op 29 januari 1996 voor een bedrag van 207 578 082 ESP;

   c) de borgstelling voor 100 miljoen ESP, toegekend op 16 augustus 1995 en op 19 augustus 1996 en 11 november 1997 vervangen door een borgstelling voor hetzelfde bedrag;

   d) de borgstelling voor 50 miljoen ESP, toegekend op 14 september 1995 en vervangen op 19 augustus 1996 en 11 november 1997;

   e) de drie volgende borgstellingen: één voor 100 miljoen ESP, toegekend op 8 oktober 1996; één voor 75 miljoen ESP, toegekend op 20 augustus 1996, en één voor 21 748 150 ESP, toegekend op 11 november 1997;

   f) de twee volgende borgstellingen: één voor 450 miljoen ESP, toegekend op 6 februari 1998, en één voor 300 miljoen ESP, toegekend op 2 mei 1997.

2. Staatssteun in de vorm van leningen, namelijk:

   a) een lening van 375 miljoen ESP, toegekend op 12 augustus 1993;

   b) een lening van 550 miljoen ESP, toegekend op 28 juni 1994;

   c) twee leningen van 350 miljoen ESP en van 125 miljoen ESP, toegekend op 24 oktober 1995;

   d) een lening van 25 miljoen ESP, toegekend op 17 oktober 1996;

   e) een lening van 1 739 miljoen ESP, toegekend op 30 december 1995;

   f) een lening van 850 miljoen ESP, toegekend op 11 juli 1996;

   g) een lening van 1 100 miljoen ESP, toegekend op 5 november 1996;

   h) een lening van 700 miljoen ESP, toegekend in twee tranches: 400 miljoen ESP op 2 juni 1997 en 300 miljoen ESP op 31 juli 1997;

   i) een lening van 275 951 288 ESP, die verband houdt met het door IFA op 2 augustus 1996 via de openbare onderneming Sociedad para la Promoción y Reconversión de Andalucía SA overgenomen saldo van een lening van 300 miljoen ESP die aan Hijos de Andrés Molina SA door de financiële instelling Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona was toegekend.

3. Staatssteun in de vorm van kwijtschelding van schulden door overheidsinstanties, namelijk:

   de kwijtschelding van een deel van de schulden van HAMSA door overheidsinstanties, goedgekeurd op de vergadering van de crediteuren van HAMSA van 28 mei 1997, ten bedrage van:

   — Gemeentebestuur Jaén: 158 800 000 ESP,

   — Belastingdienst: 338 589 000 ESP,

   — Junta de Andalusië: 69 089 000 ESP,

   — Sociale zekerheid: 789 938 000 ESP,

   — Confederación Hidrográfica del Guadalquivir: 5 144 000 ESP.

Artikel 2

Spanje moet de aangegane leningovereenkomsten zo spoedig mogelijk opzeggen en de in artikel 1 vermelde, nog geldige borgstellingen intrekken.

[1] Mededeling van de Commissie aan de lidstaten (PB C 74 van 10.3.1998, blz. 22).

Artikel 3

1. Spanje neemt de maatregelen die nodig zijn om de in artikel 1 bedoelde steun terug te vorderen:

— wat de borgstellingen betreft, voor het verschil tussen de voor de lening verkregen rentevoet en de op een vrije markt geldende rentevoet;

— wat de leningen, de aangesproken borgstellingen en de kwijtscheldingen van schulden betreft, voor het volledige bedrag.

2. De terugbetaling moet volgens de procedures en bepalingen van de nationale wetgeving geschieden. De terug te vorderen bedragen dragen rente vanaf de datum van toekenning van de betrokken steun. De rente wordt berekend op basis van de marktrente, uitgaande van de rente die wordt toegepast bij de berekening van het subsidie-equivalent in het raam van de regionale steunmaatregelen.

Artikel 4

Binnen twee maanden na de kennisgeving van deze beschikking meldt Spanje aan de Commissie welke maatregelen het heeft genomen om aan deze beschikking te voldoen.

Artikel 5

Deze beschikking is gericht tot het Koninkrijk Spanje.

Gedaan te Brussel, 3 februari 1999.

Voor de Commissie

Franz FISCHLER

Lid van de Commissie